

Dating in Halacha

Show# 192 | Oct 26th 2018

תנא דבי אליהו רבה פרשה י

ומה נשתנה אשת חבר הקיני מכל הנשים כולן שבאתה תשועה לישראל על ידיה, אמרו, אשה כשירה הייתה, ועושה רצון בעלה הייתה, מיכן אמרו, אין אשה כשירה אלא העושה רצון בעלה.

Questions of the week

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף ט עמוד ב

דררש רבה, מאי דכתיב: ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם? אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונ של עולם, אפילו בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך, הכשילם בבני אדם שאינ מהוגנין, כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף טז עמוד ב

דרש רבא, מאי דכתיב: יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם? אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונ של עולם, אפילו בשעה שעושין צדקה, הכשילם בבני אדם שאינ מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף ט עמוד ב

וא"ר יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד, כל הרודף צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות לעשות מהן צדקה. רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם מהוגנין לעשות בהן צדקה. לאפוקי מדדרש רבא דדרש רבא מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך, אמר ירמיהו לפני הקדוש ברוך הוא רבונ של עולם אפילו בשעה שכובשין את יצרם לעשות צדקה הכשילם בבני אדם שאינ מהוגנים שלא יקבלו עליהם שכר. ושמעינן מינה לדברי הכל דהאי מאן דיהיב צדקה לבני אדם שאינ מהוגנין לאו צדקה היא.

ומעתה רבותי נלמד ק"ו אם דוד המלך ע"ה נענש על שלא לקח הכסף אשר הכין לבנין בית המקדש לחלק לעניים בעת דוחקם, מכ"ש שיש לאדם לחלק לעניים המעות אשר הכין ליתן לחיל השונאים אם ילכדו העיר והקב"ה עשה לו גם והציל אותו מכף כל שונאיו פשיטא ששורת הדין ליתן מעות אלה חלק לצדקת עניים, ומה יענו קציני עמנו בנס הגדול ומפורסם שנעשה לנו זה איזה חדשים וצריכים אנו להודות שלא באו חיל השונאים למדינתנו, והקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הציל אותנו ועשה לנו גם גדול ואין בעל הנס מכיר בניסו שאם היו השונאים באים לעירנו כמה וכמה צרות היו מתרגשות עלינו ר"ל וכמה הוצאות ועשקות ממון היו לקצינים והקב"ה ברוב רחמיו הציל אותנו הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל ונתן כח ורוח עצה וגבורה בחיל אדונינו הקיסר וחיל קיסר רוסי וחיל מלך פרייסין ה' ירים הודם אשר עמדו נגדו בכח, ובכל פעם שהיה חיל השונא מתאמץ ברוב כחו לכנוס במדינתנו, הם עמדו נגדו והכו בהם מכה רבה וגירשוהו ממדינתנו עד שפנו להם עורף ולא פנים ורדפו אחריו עד ארצו, ועלינו לשבח בהלל והודאה להקב"ה שהציל אותנו מצרה זו, ועתה אני בא בטענה לזכות העניים שמחויבים הקצינים ליתן ממעות אשר היה מוכן להם ליתן להאויב להמלט על נפשם ואותו מעות פדיון נפשם ראוי להם לחלק לעניים בעת צרה הזאת אשר כמה עניים חולים מוטלים על ערש דוי ר"ל וכמה עניים אשר אין להם לפרנסה

בעת היוקר הזה וכמה וכמה עניים אשר בחוסר כל והם ערומים בלי מלבושים כרים וכסתות כלילה ואין להם לקנות עצי הסקה, ביום יאכלם קור וקרח כלילה, ואף שכבר עשו הבעלי בתים בני קהלתנו צדקות הרבה בעת הזאת כאמור לעיל, אעפ"כ הלא יש להם מה שאצרו ליתן להשונא אם היה בא ח"ו לעירנו וזה נחשב להם למותרות כי להשונא היו נותנים סך הרבה מתוך חרדה ופחד בענוי נפשם מתוך צרה בעצב ושברון לב, ועתה יתנו לעניים מתוך שמתה ורוחב לב ויהיה נחשב בעיניהם כאלו כבר נתנו להנוגשים.

ואיתא בפ"ק דכ"ב (דף ט' ע"א) אמר ר' אליעזר, בזמן שבית המקדש קיים, אדם נותן שקלו ומתכפר לו, ועכשיו שאין ביהמ"ק קיים, זכה, הלא פרום לרעב לחמך (ישעי' ג"ח ד'), לא זכה, באין בעלי זרוע ונוטלין בזרוע, שנאמר (שם) ועניים מרודים תביא בית, אמר מר עוקבא, אעפ"כ נחשב לו לצדקה שנאמר (שם ס' י"ז) ונוגשיך צדקה (כן היא הגירסא בעין יעקב), ובהשקפה ראשונה, מאמר זה הוא תמוה מאד, וכי כך הוא שורת הדין, ואיזה דרך צדקה הוא באדם שמאמץ לבו ואינו נותן צדקה, ובאו נוגשים ולקחו ממנו ממון בעל כרחו שלא ברצונו, למה יחשב זה לו לצדקה, הא אין בידו לא מחשבה ולא מעשה, אמנם כוונת מר עוקבא הוא על דברי ר' אליעזר דקאמר זכה הלא פרום לרעב לחמך לא זכה באין בעלי זרוע ונוטלין בזרוע, וכוונת ר' אליעזר הוא במה דאמר לא זכה באין בעלי זרוע ונוטלין

בזרוע היינו אף שהפריש מעות לצדקה אעפ"כ אין מספיקין בידו לגמור המצוה ואם אין לו זכות אז מעכבין מן השמים שלא יזכה במצוה זו כי מצות צדקה היא כפולה משני מצות ושני מעשים, א' כשמפריש או נודר לצדקה, ב' כשמוסר המעות ליד העני או לגזבר, וא"כ אם אין לו זכות אז יחסר ממנו גמר המעשה.

וזו שאמר ישעיה הנביא (ל"ב י"ז) והיה מעשה הצדקה שלום ועבודת הצדקה השקט ובטח עד עולם, דהיינו שכל מעשה הצדקה יהיה שלום, שיבא ליד העני בהשקט, דאם לא זכה, אינו גומר המצוה ובאין נוגשים ונוטלין המעות הוזה בזרוע, ואינו בא ליד עניים כלל, והוא שביקש ירמיה הנביא ע"ה (י"ח כ"ג) על הרשעים, ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם, ואמרינן שם במס' ב"ב (בעמוד ב') אמר ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע אפי' בשעה שכובשים את יצרם ומבקשים לעשות צדקה הכשילם בבני אדם שאינם מהוגנין, והנה לכאורה הוא תמוה איך ביקש ירמיה דבר זה על הרשעים הלא אין עבירה מכבה מצוה ואם כוונתם לעשות מצות צדקה הלא יש להם שכר מצוה מחמת כוונתם, ונראה דירמיה ביקש דבר זה על רשעים שבדורו אשר היו רשעים לתיאבון והיו עוברים על כל עבירות למלאות תאותם, אמנם רשעים מלאים חרטה רק שהיו מסורים ביד יצרם והיו נמשכים אחרי תאותם אשר כבר הורגלו בו, אך מפני יראת הענוש היה ממציאים תחבולה להרבות צדקה.

ואמרינן במדרש (תנחומא פ' תשא ס"י י"ד) על קרא דהשקיפה ממעון קדשך, גדולה צדקה שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים, וא"כ כוונתם היו לעמוד ברשעים ולהנצל מעונש שיהיה מצות הצדקה מחפה עליהם, וכיון שראה ירמיה הנביא שכל כוונתם לא היה בשביל מצות צדקה אלא כדי להנצל מעונש ולעמוד במדרם, א"כ הוי עשיית מצות, וזו לרשעים האלה מעשה בלי מחשבה, אמנם בעשיית צדקה מועיל המעשה אף בלי מחשבת מצוה כמו דאמרינן (פסחים ח' ע"א) האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, ואמ"ו הגאון זצ"ל נתן טעם לזה למה בכל המצות צריך לעשות המצוה לשם שמים ולא על מנת לקבל פרס ובמצות צדקה הוא צדיק גמור אם נותן על מנת שיחיה בני, ואמר אמ"ו הגאון זצ"ל שכל מצות ה' אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש ואינו עושה כלום דהא אם נמל לולב או מניח תפילין וציצית ולולא שיש בו מצות הבורא ב"ה אשר צוה לעשות דבר זה אין במעשה הזה שום תועלת מצד עצמותו רק המצוה במה שמקיים מצוה הבורא ב"ה אשר צונו לעשות כן אותו קיום המצוה גורם חשיבות ויקר תפארת המעשה ולכך אם אינו עושה לשם מצוה אין בו ממש, אבל בנתינת צדקה אף שאין בו מחשבת מצוה אפ"ה יש תועלת ופעולה בעשיתו דהא העני נהנה ממנו ואין חילוק להעני אם מקבל אותה צדקה לשמה או לא, ולכך ביקש ירמיה שהקב"ה יכשילם בבני אדם שאינם

מהוגנין, כדי שאפי' שכר מעשה לא יהיה בידם.

והנה כל זה הוא במי שנותן צדקה שלא לשם שמים רק כדי שינצל מעונש להפוך מדת הדין לרחמים ולא יענש על עבירות אשר רוצה לעשות, אבל מי שנותן צדקה לשם שמים מצד מדת רחמנות שמרחם על עניים והפריש מעות לצדקה לעניים ובאו שודדים ונוגשים ולקחו מעות הצדקה מידו, לזה יש לו שכר מצוה וזה דומה למי ששוקל שקלו ובא ליד הגזבר שוב אין אחריותו עליו ואף שנגב מיד הגזבר ולא נתקיים מחשבתו אפ"ה שכר מצוה בידו והוי כמי שאומר סלע זו לצדקה שאין אחריותו עליו, וזה הוא שאמר מר עוקבא אעפ"כ נחשב לו לצדקה דאף שאין זכותו גדול כל כך כמו שאם היה בא ליד העניים אפ"ה נחשב לו לצדקה דהא הוא עשה את שלו והפריש מעות לצדקה, דעכ"פ המעשה הראשון ממצות צדקה עלתה בידו, היוצא מזה שאם אדם מפריש צדקה ובאו נוגשים ולקחו ממנו בזרוע נחשב לו לצדקה, ומעתה שורת הדין נותן לדון מזה אם כבר הפריש מעות ליתן להנוגשים ואח"כ עשה לו הקב"ה נס ונמלט מהם שראוי הוא ליתן מאותן מעות לצדקה לעניים.

ומעתה אחי שימו על לבכם דברים האלה זכרו נא הסכנה הגדולה אשר היינו בו זה איזה חדשים והיה נמס לבנו מפני פחד וחרדה אשר אחזו אותנו וכשהגיעו האויבים עד גבול מדינתנו בחיל

כבר ונתנו עצה לבוא לשער עירנו חרקו עלינו שן ואמרו בואו ונשחית ארמנותיה ונחלק שלל וה' הפר עצתם והציל אותנו מכף אויב, ועתה במה נכוף לאלהינו, במה יתרצה עבד אל אדוניו לבוא בהלל והודאה, הלא לא בזכותנו נעשה לנו הנס הזה כי בעוה"ר אין בנו מעשים הי תורה והי מצות דמגנו עלן מכף רגל ועד ראש אין בנו מתום, והקב"ה עשה עמנו חסד חנם בזכות אבותינו כמו שנאמר בהצלת ירושלים מיד סנחרב מלך אשור בימי חזקיה (מלכים ב' כ' ו') וגנותי על העיר הזאת למעני ולמען דוד עבדי, לכן ראוי הוא לכל מי שהוא אמיד לפור צדקה לעניים יותר ויותר ממה שמחויב, בצוק העתים הללו אשר רבים מבני קהלתנו דחיקא להו השעה וצרכי העניים מרובים בעת היוקר הזה, ולקיים כי ימוך אחיך והחזקת בו (ויקרא כ"ה ל"ה), ועל נס פורים נצטוונו ליתן מתנות לאביונים זכר להנס שנעשה לאבותינו וראוי גם עתה להתבונן כי לא דבר קטן הוא הטובה שהטיב ה' עמנו, אשר בכל המדינות באו השונאים והכבידו עליהם בעול כבד מאד, ואנחנו בשם ה' אלהינו נמלטנו ולא נתן מדרך כף רגל להאויבים, וכל זה מצד חסדו הגדול כ"ה ורחמיו הפשוטים לא בזכותנו כי אין אנו ראויים לעשות לנו נס כזה.

ואיתא במס' שבת בפרק ב' (דף ל"ג ע"ב) כשיצא ר' שמעון בן יוחאי ממערתא ואיתעבד ליה ניסא אמר הואיל ואתרחיש ניסא איזל ואיתקן מילתא דכתיב (בראשית ל"ג י"ח) ויבא יעקב שלם ואמר

חידושי רבי שלמה ח"א כתבים

וכוא ככלל לכל מלות שבין אדם לחזירו וצנידון קושיתו על הא דאמרינן גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה דאמאי לא נפטר מטעם עוסק במלוא, הי מקום לומר דאף דעוסק במלוא פטור מן המלוא אף שהשני היא גדולה מהראשונה, וצאופן דאם הי נזדמנו לפניו שניהם צ"א הי דין קדימה להשני מ"מ כיון דנזדמנה לפניו הקלה ועוסק זה פטור מן השני וכמו שהביא כת"ר בשם הרש"א, אבל מ"מ אה רואה לעסוק בשני יש לו רשות לעסוק בשני כיון דגדולה היא מהראשונה, אבל מלשון הרש"א שהביא כת"ר משמע דעוסק במלוא אסור להפסיק הראשונה ולעסוק בשניה, אבל מ"מ נראה דהו דוקא במלוא שמועל על הקרקפתא דגברא לעשות זאם לא יעסוק זה מצטל מ"ע כמו עוסק בהשגת אצדה דאם יניח האצדה הרי מצטל הוא מ"ע דהשגת אצדה אבל במלוא שאם יפסיק אינו מצטל בזה מ"ע למשל אם עסוק בלבישת טלית שמחוייב צליית ונזדמנו לפניו מלוא אחרת יהא מותר לצטל ולא ללבוש הטלית כיון דבזה שאינו לובש הטלית אינו מצטל מ"ע כנזכר לעיל, אם במלוא של קבלת פני השכינה דבזה שהלך אצרהם אע"ה מלקבל פני השכינה לא ציטל בזה מלוא דאעו מועל עליו כל היום לקבל פני השכינה וא"כ שפיר הי מותר לו לעסוק בהכנסת אורחים דאי לאו דגדולה יותר מקבלת פני השכינה לא הי מצטל קבלת פני השכינה כי מה מרויח אבל כיון דגדולה הכנסת אורחים שפיר הי מותר לבעלה, אך דלא הי מחוייב צדור כי הי עוסק במלוא.

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כו עמוד א

תניא, אמר רבי חנניא בן עקביא: כותבי ספרים תפילין ומזוזות, הן ותגריהן ותגרי תגריהן, וכל העוסקין במלאכת שמים, לאתוויי מוכרי תכלת - פטורין מקריאת שמע, ומן התפילה, ומן התפילין, ומכל מצות האמורות בתורה, לקיים דברי רבי יוסי הגלילי. שהיה רבי יוסי הגלילי אומר: העוסק במצוה פטור מן המצוה.

Selected audio from our listeners

Answers to the Questions

Answers to the Questions 1 *click here*

Answers to the Questions 2 *click here*

Answers to the Questions 3 *click here*

Answers to the Questions 4 *click here*

Answers to the Questions 5 *click here*

Answers to the Questions 6 *click here*

Answers to the Questions 7 *click here*

Answers to the Questions 8 *click here*

Answers to the Questions 9 *click here*

Answers to the Questions 10 *click here*

Answers to the Questions on previous shows

Show 190 *click here*

Show 191 *click here*

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on previous Shows

Show 177- Music in Halacha

Comment 1 *click here*

Show 191- Marijuana in Halacha

Comment 1 *click here*

Show suggestions

Hatzalah *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the show

Dear Dovid Lichtenstein,

I would like to comment on the comments of the last guest, Rabbi Benzion Shafier regarding the utility of dating apps.

I disagree with his approach to dating apps. As someone who was successfully matched using Saw You At Sinai, I see that many of my contemporaries also have had successful matches using this website. Antectdotely, many of my friends who follow similar advice to the advice that Rabbi Shafier was giving and only pursue Shidduchim through conventional channels, many are still older singles. Conversely, I have seen that there is a higher satisfaction rate with those matched through this website. I postulate that this is because, it usually involves the singles themselves making a lot more of the decisions, choosing the 'best' amongst a pool of singles, along with the cross region and border opportunities that allow singles to find marriage partners most suitable to them.

I also reject the notion that dating apps are not deep and thorough compared to using Shadchanim. Saw you at Sinai contains many Shadchanim, but instead of waiting around, hoping to receive a call from a local Shadchan, we embrace the reality that Klal Yisrael is scattered across the world and who knows where ones bashert will be located? To me the concept of being in touch with Shadchanim and receiving profiles from around the world is more commensurate with what we learn in Beis Amud Beis in Kiddushin, that it's the Derech of the man to go after the women and not vice versa. He should look around wherever he can, to find his lost object. It doesn't say that it's the Derech of the shadchan to choose the girl for the man. In fact, the opposite is true

which is illustrated by the concept on Tu B'av that many single women would go out to the field to be chosen.

It pains me to see how our singles suffer from spending years calling and waiting as singles. One needs to weigh the concept of keeping to the tradition of having Shadchanim like we did in the Shtetl, against the fact that the world is more complex and people are more complex. Online dating speeds the whole process up and gets people married quicker to more suitable marriage partners that have higher mutual satisfaction rates, Lefi Aniyus Daati.

Kind regards

Marc (Moshe) Kendal

Hi,

You know that the Steipler himself took Rav Shaul Barzam for a son-in-law (the Chazon Ish was the Shadchan) and Rav Shaul was born in Holland (if I remember correctly) to a not Frum family.

Also, I remember reading in one of the biographies of the Tchebiner Rav zt"l, that his sister was Redt a Shidduch and the potential Chosson wanted a picture of the girl and the Kochev Miyaakov's Rebbitzen sent back to him lo yei'aseh kain b'm'komeminu leetain es HATZURA lifnei HABECHURA - we dont give a picture in head of the girl!!

Take care; be well,

Yaakov M. Berger

The topic of B'show vs. dating. I'm not going to comment and say if I believe Rabbi Labin was the appropriate representative to discuss this matter. But there was a whole lot more that should have been brought to the fore.

I'm Chassidish. And I was very disappointed how it was presented.

To start with:

Many of us, have 2 or 3 B'shows and not only 1.

The parents do a tremendous amount of research on almost every aspect of the potential spouse's personality, middos, and everything in between, covering close to all bases. By the time we meet, we have a pretty clear picture of who we're meeting.

A B'show is NOT only for the formality of it. Yes, it is formal. But respectful. Insightful.

In my case (and others) I met with a potential spouse. I didn't have to be spending hours in a hotel or bowling lounge to see that there was no chemistry. And I said no, and moved on. By the next time around, I met someone who I felt (again, after a few minutes of casual talk) that there was chemistry and that we clicked. We are happily married B"H.

The idea to stress that there are so many Chassidishe divorced couples is not a proof that the system isn't working anymore. Most intelligent people realize that it's just proof that we live in a world that unfortunately has becoming a disposable society, among other unfortunate issues like rampant mental illnesses and emotional/personality disorders.

Mental stigma and Shidduchim

Shalom Rav Dovid,

I always enjoy your Headlines podcast and respect your time so will be brief.

I am crying as I write this having been close with Rav Y Eisen in Yeshiva (although not been in touch with him in the last few years).

To use mental illness as a strawman for someone who might be a bad Shidduch is just going to cause people to push it under the carpet more. You have done more than probably anyone to help stop the stigma of mental illness and help the Kehilla accept people and treat people. So, please, don't use the example of antidepressive medication as an obvious issue that might stop a Shidduch. I'd be much more worried by the person who needs to be and isn't being treated.

The answer to all these questions is to understand Pshat. What is the actual situation - someone who is depressed - why? How does it show up? etc. As Rav Shafier said - is he a Mensch?

Also, your usually welcome abrasive questioning felt a little off the mark when you discussed how the relationship between the enquirer and the Rav might affect an answer given. People always consider who is their greater obligation to and answer questions accordingly. That isn't disingenuous, it is human.

Also, and I'm speaking as someone from the Dati Leumi world, Shidduchim isn't finding a COO or CEO for your company. It is finding someone to grow with, to create with a Dimui Tzelem Elokim.

Bracha VeHatzchala V'Rav Todot

Oliver Sanders

Hi. I'm currently listening to your podcast on dating.

Regarding your riddle, please see a shiur by Rabbi Zvi Zimmerman on Torah Anytime on last weeks Parsha where he discusses the topic.

I wanted to share with you something that happened to me 5 years ago. I'm 37 so I'm considered an "older" single. I was also older 5 years ago when I went out with a certain girl. I was taken with her right away as she was with me. We lived in different states but it flowed very well and we dropped the Shadchan after the second date. On the third date she revealed to me that she had a host of mental and emotional problems. I consulted with my Rav, her therapist and other experts and I was told that the issues were severe enough that I had to end the Shidduch.

Now here's the problem. The Shadchan didn't know about these problems, no one really did. the Shadchan thought things were proceeding great as they were, and then all of the sudden I end the Shidduch. Now how does this make me look? I'm older, a girl is very interested in me and I end it out of the blue with no explanation. It makes me look picky. I can't reveal this girls medical history to a shadchan. So now, who knows what that shadchan thought or if she shared her opinion with anyone else

I think your show is phenomenal. I am usually listening to it while doing my Sunday workout at Lifeplex. The comments by Rabbi Shafier, whom I hold in high esteem were outrageous. Also the comments by Rabbi Labin showed the reality of ignorance within the chasidic community. It is my opinion that both these conversations should have been filtered as they put the Torah in a bad light. Keep up the good work.

Mel Hammelburger

Show suggestions

Washing vegetables - what's Mikar Hadin and what's being extra careful.

State of the Kiruv world after the death of its founders - Rav Noach Weinberg, Rav Weinbach, Rav Rosenberg, The Bostener Rebbe, The Lubavitcher Rebbe. Who are its leaders today?

Is quicker better - Beis yosef on saying less with more Kavana - is davening too long?

Litvish Kabbalah - does the Nefesh HaChaim accurately portray the Gra's approach or is the Leshem the true Gra - nik on matters of Tzimtzum and Avodah? -see sefer Hadea (It seemed to me that all the speakers on the program about Tzimtzum assumed that the Nefesh HaChaim contains what The Gra held and that this is what was taught in lakewood etc.) But is this true?....<http://www.hashkafacircle.com/category/vilna-gaon-shiurim/>

Kol Tov

Marc (Moshe) Kendal

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן סה אות ג

נסיעה עם אשה במכונית

ליסע יחד עם אשה במכונית (קאר) לכתחלה ודאי אין להתיר דאף שעיקר נסיעתם תהא על הדרך הגדולה ששם נוסעים אף בלילה הרבה אינשי במכוניות אבל הא אפשר להסב מן דרך הגדולה לדרך קטנה, ואף ביום אולי יש לחוש שיניחו המכונית על הדרך ויתרחקו מן הדרך במקום שיש אילנות שיהיה מקום סתר לבועלה, וכ"ש בלילה דאפשר שיש לחוש גם שיבעלנה שם במכונית גופה. אבל בשעת הדחק כגון שצריכה אשה משכנותיו ג"כ ליסע למקום שהוא צריך, או כשאשה אחת שהולכת בדרך מבקשתו ליכנס במכונית כמו שאירע כזה הרבה פעמים במעונות הקיץ שאם לא יכניסנה למכונית יאמרו עליו שהוא צר עין ואכזרי, וכשהן נכריות איכא בזה גם משום איבה יש להתיר, משום דמשמע דאין חוששין מדינא לשמא יטה מן הדרך בכשרין אלא שמא יתקוף היצר ויעברו במקום שנמצאים, ועיין בב"ש סימן כ"ב סק"ט במחלוקת הרי"ו ומהרש"ל, ומשמע קצת שפליגי בזה. ובשעה"ד יש לסמוך על הרי"ו דכן משמע שסובר הפרישה עיין שם, דלכן ליסע במכונית בשעה"ד יש להקל כדכתבתי.

Too see about YICHUD in an elevator [click here](#)

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן כג אות ג

אם יש להוכיח מהנהגתו שאינו ממזר או בן הנדה

ומאחר שכתר"ה כותב שהבחור הוא בן תורה שלמד כמה שנים בישיבות ומסתמא הוא ירא שמים לא אמנע מלכתוב עוד איזה סמך מדברי אגדה, מה שאמרתי זה שנים רבות לאחד ששאל אם ישיא לבתו בחור שהוא ת"ח וירא שמים ובעל מדות ישרות שאמו לא הלכה לטבול במקוה מעולם שא"כ הוא בן הנדה שאף שבן הנדה כשר לקהל ואף לכהונה מ"מ איכא בזה ענין פגם שאינו ראוי להתחתן עמו אף שכשר כדאיתא בב"ש אה"ע סימן ד' ס"ק ט"ו בשם הד"מ, דהא איתא במס' כלה רבתי ריש פרק שני דאיכא סימנים להכיר בן הנדה שהוא עז פנים וכיון שהוא בן תורה ויר"ש הרי הוא סימן שאינו בן הנדה שלכן נהי שלא שייך לסמוך ע"ז לדינא להתיר דבר האסור כגון לר"א דעז פנים הוא סימן שהוא ממזר ולר"ע הוא ממזר ובן הנדה לא נסמוך ע"ז לומר על סתם אדם שהוא בחזקת כשרות שהוא ממזר וגם לא נאמר על מי שהוא לפי הדין ממזר או ספק ממזר לא נברר מזה שאינו ממזר וכמפורש בפ"י נחלת יעקב עיין שם, מ"מ לענין בן הנדה דליכא שום איסור אלא שיש מעלה בעלמא שלא להתחתן יש לסמוך על הסימנים שאינו בן הנדה דהמציאות שלא היתה נדה בשעה שנתעברה בבן זה הא איכא מציאות הרבה שרחצה בים להנאתה דאף שלובשות איזה כסות הנקרא בגד ים (ביידוניג סוט) הא אין זה חוצץ מדינא, ולבעלה חולין הוא ולא בעי כוונה כדאיתא בחולין דף ל"א ע"א, ואף שלא עשתה הפסק טהרה ולא ספרה ז' נקיים היה גליא כלפי שמיא שהיתה נדה ולא זבה שנטהרה תיכף אחר שבעה כשפסקו דמיה ואף שנהגו בנות ישראל לישב ז' נקיים וקבעו זה לחובה

לא שייך זה לענין הבנים שודאי אינו בן הנדה. ומה שלא סמכין גם לדינא אף שח"ו לפקפק בדברי חז"ל אבל הא סימנים לאו דאורייתא וגם אלו הסימנים לא עדיפי משום שאירע קצת שאף כשרים הם עזי פנים ואירע קצת גם להיפוך, ואולי יש להחמיר שלא לסמוך על סימנים אלו גם לפסולי דרבנן כיון שלא הוזכרו בגמ' אבל יש לסמוך לענין בן הנדה שהוא רק מעלה בעלמא .

וזה יש קצת סמך למה שלפי הדין סוברין אנו שאינו ממזר שנולד מזנות דאחר הגירושין והוא בן שבעה להוציא מחששות בעלמא יש לסמוך על הא דהוא בן תורה וירא שמים דיפה הורנו שאינו ממזר וכשר לקהל, וגם יש לסמוך שאינו בן הנדה אף שלא טבלה במקוה דנזדמן דרחצה בים או במי רחצה שכשר מדאורייתא אף שפסול מדרבנן.

Too see the Steipler about marrying בן נדה [click here](#)

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד ב

אמר להו רבא לבניה: כשאתם חותכין בשר - אל תחתכו על גב היד. איכא דאמרי: משום סכנה; ואיכא דאמרי: משום קלקול סעודה. ואל תשבו על מטת ארמית, ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין. ואל תשבו על מטת ארמית - איכא דאמרי: לא תגנו בלא קריאת שמע; ואיכא דאמרי דלא תנסבו ג'ורתא.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן עא

ולישא ג'ורת אם היא ג'ורת לשם שמים ליכא שום איסור ומפורש בגמ' הוריות דף י"ג ע"א שאלו תלמידיו את ראבר"צ מפני מה הכל רצין לישא ג'ורת ואין הכל רצין לישא משוחררת, עכ"פ נאמר לשון הכל רצין שמשמע שליכא שום איסור ושום חשש אבל ודאי כשהיא ראויה להוליד בנים טוב ליקח יותר בת ישראל שהרי הבנים דומין לאחי האם, אבל ודאי לאחד שרוצה לישא ג'ורת צריך לבדוק הרבה לידע מאיזה טעם נתגיירה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד ב

תנו רבנן: לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם. לא מצא בת תלמיד חכם - ישא בת גדולי הדור. לא מצא בת גדולי הדור - ישא בת ראשי כנסיות, לא מצא בת ראשי כנסיות - ישא בת גבאי צדקה. לא מצא בת גבאי צדקה - ישא בת מלמדי תינוקות. ולא ישא בת עמי הארץ, מפני שהן שקץ, ונשותיהן שרץ, ועל בנותיהן הוא אומר ארור שכב עם כל בהמה.

רש"י מסכת פסחים דף מט עמוד ב

גדולי הדור - אנשי מעשה וצדיקים. בת גבאי צדקה - שאין ממנין אלא אם כן טובים ונאמנין. נשותיהן שרץ - שאינן זהירות במצות. עם כל בהמה - שדומות לבהמה, שאין להן לב להבין.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כא הלכה לב

לא ישא אדם בת עמי הארץ שאם מת או גולה בניו עמי הארץ יהיו שאין אמנ יודעת כתר התורה, ולא ישא בתו לעם הארץ שכל הנותן בתו לעם הארץ כמי שכפתה ונתנה לפני הארי מכה ובוועל ואין לו בושתי פנים, ולעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם שאם מת או גולה בניו תלמידי חכמים, וכן ישא בתו לתלמיד חכם שאין דבר מגונה ולא מריבה בביתו של תלמיד חכם.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות פריה ורביה סימן ב סעיף ו

לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד חכם ולהשיא בתו לתלמיד חכם. לא מצא בת תלמיד חכם, ישא בת גדולי הדור, לא מצא בת גדולי הדור, ישא בת ראשי כנסיות. לא מצא בת ראשי כנסיות, ישא בת גבאי צדקה. לא מצא בת גבאי צדקה, ישא בת מלמדי תינוקות ואל ישא בתו לעם הארץ. הגה: ועל בנותיהן הוא אומר: ארור שוכב עם בהמה (דברים כז, כא). וכל זה בעם הארץ שאינו מדקדק במצות (טור).

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא עמוד ב

א"ל: רבי, מצאתי להן תקנה מן התורה, ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום - וכי אפשר לדבוקי בשכינה? והכתיב: כי ה' אלהיך אש אוכלה! אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה. כיוצא בדבר אתה אומר: לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו - וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה? אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה.

רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ב

מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם כענין שנאמר ובו תדבק, וכי אפשר לאדם להדבק בשכינה, אלא כך אמרו חכמים בפירוש מצוה זו הדבק בחכמים ותלמידיהם, לפיכך צריך אדם להשתדל שישא בת תלמיד חכם וישא בתו לתלמיד חכם ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם ולהתחבר להן בכל מיני חבור שנאמר ולדבקה בו, וכן צוו חכמים ואמרו והוי מתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קט עמוד ב

אמר רבי אלעזר: לעולם ידבק אדם בטובים, שהרי משה שנשא בת יתרו - יצא ממנו יהונתן אהרן שנשא בת עמינדב - יצא ממנו פנחס.

טיב השידוכים עמוד פז-פח

ומה שטוענים הבחורים, ממה שמבואר בחז"ל (פסחים דף מט ע"א) שיש להיבדק בבת תלמיד חכם, ואף ימכור את כל אשר לו כדי להינשא לבת תלמיד חכם. וכן מה שאמרו (בבא בתרא דף קי ע"א): "הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה", וכן עוד הרבה תירוצים על זה הדרך, המונעים מן הבחור לסגור השידוך.

הלא כבר הורה זקן בזה, מנהיג דורנו הגה"ק מסטייפעלע זצוק"ל, שכל זאת אמור הי' בדורות קדמונים. שלא היו הבנות יוצאות

ללמוד, ומתחנכות רק בביתם, לכן צריך כל כך להקפיד בסוג הבית. לא כן בדורנו שכבר נתפשט לשלוח הבנות ל"בתי חינוך", שם לומדות הצריך להם, ועל כן כולן ראויות המה.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן א

באח צעיר אם יכול לישא אשה קודם אחיו הגדול כשאחיו מקפיד

י"ח אלול תשכ"ב. נשאלתי מהגאב"ד דשארמאש שליט"א באח צעיר שנזדמן לו שידוך הגון ואבי הכלה רוצה דוקא שישאנה תיכף ולא יחכה עד שיזדמן לאחיו הגדול שידוך וישא תחלה משום שרוצה שישא קודם שימלאו לו עשרים שנה והאח הגדול מצטער מזה אם רשאי הצעיר לישא תחלה ואם האב רשאי לעזור להצעיר כדרך האב לבנו.

והנה פשוט לע"ד דאף לכתחלה יכול אח צעיר לישא אשה אף שאחיו הגדול לא נזדמן לו עדיין אשה לישאנה כי הרי הוא מחוייב לישא אשה ואיך שייך שלא יקיים חיובו בשביל שאחיו הגדול לא מקיים ואף שמה שאינו מקיים הוא מצד האונס שלא נזדמנה ההוגנת לו מ"מ לא שייך שלכן יתבטל גם הצעיר ממצותו איזה זמן בלתי ידוע. וכ"ש שהאשה שנזדמנה להצעיר אינו רוצה אבי האשה לחכות משום שרוצה שהחתונה תהיה קודם שנמלאו לו עשרים שנה ואם לא יתבטל הענין משום שאינו רוצה בחתן שיהיה יותר מבן כ' שנה והוא שידוך הגון שודאי אין עליו להפסיד ענין חשוב בשביל זה. ומה שראיתי איזה מחברים הביאו מהש"ך יו"ד סימן רמ"ד ס"ק י"ג לאסור הוא טעות גמור שהש"ך בשם הב"ח איירו בשעומדין שני האחים לעשות נישואין שכבר נשתדכו שניהם והנידון הוא רק לענין כבוד איזה נישואין יעשו תחלה שמחדשין שיעשו נישואי הגדול תחלה אף שהקטן גדול בחכמה שמפרשי שג"ז הוא בכלל מה שא"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה שפרשב"ם במסיבה של משתה וה"ה לנישואין שאין הכוונה לסעודת נישואין דהוא מסיבה של משתה דמה לנו בשביל מה עושין המשתה אלא הפירוש וה"ה למעשה הנישואין וכן פי' אף בלשון הטור והש"ע מסיבה של משתה או של נישואין עיין שם בב"ח שהאריך ונאמר דין זה ביו"ד בהלכות כבוד ת"ח אבל באם הגדול אין לו עדיין אשה לישאנה אף שהגדול הוא גם ת"ח גדול ממנו אינו צריך לחכות עד ששיג הגדול אשה דאף איש פשוט אין לו לבטל מצותו בשביל ת"ח. וגם הא כבוד לא שייך אלא בקדימה כשיכולין

תרוייהו לעשות ולא כשאחד מהן אין יכול לעשות עתה וכהא דאיירי התם במסיבה דמשתה. ובנות צלפחד נזדמנו לכולן למי להנשא בזמן אחד ולכן השיאו אותן לפי גדולתן דמסיבה הלך אחר זקנה

והנה ראייה מוכרחת מהא דקידושין דף ס"ד דהמקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל ומוקים לה בגמ' דשויתיה הבוגרת שליח ואמרה ליה קידושי שלך אפ"ה לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה הרי מפורש דמקדש את בתו קטנה ממש קודם שמישא בתו הבוגרת ואם היה איזה איסור או אף קצת עולה הי"ל לקדש את בתו הגדולה קודם, והתם הא החיוב שעל האב לקדש בתו קטנה אינו יותר מלהשיא בתו גדולה דבנותיכם תנו לאנשים שהביא רש"י הוא גם על גדולה דהא עישור נכסים איכא נמי לגדולה והוא בשביל מצוה זו דתנו לאנשים והכוונה הוא רק דמצוה דקטנה רק עליה רמיא ומצוה דבוגרת גם עליה בעצמה רמיא דיש לה דעת כדפרש"י שם אבל ודאי כשישיא את הבוגרת ג"כ יקיים מצוה ומ"מ אמרינן דהוא חזקה על כל אדם שכוונתו לקדש את הקטנה שמוטלת יותר עליו מהגדולה ואף שעיקר הדבר דלא ישיא הצעירה נאמר בבנות, וכ"ש באחין שהחיוב על הצעיר הוא רק נישואי עצמו ואין עליו שום חיוב לנישואי אחיו שודאי אין לו למנוע ממצותו בשביל שאחיו עדיין לא נשא. ומש"כ התוס' /קידושין/ בשר"ת בדף נ"ב דבאמר בתך מקודשת לי סתמא אף בלא שדיך יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה לתת הצעירה פשוט דאינו משום איסור דמפורש בגמ' שם דליכא איסור אלא משום דכן דרך העולם שלא יקדשו הצעירה קודם הגדולה ואיירי כששתיהן שוות ששתיהן קטנות דרמיין עלייהו או שתיהן גדולות דשויהו לשליח דלכן הגדולה קודם. ולכן ברור שאח הצעיר אין לו להמנע מלישא בשביל אחיו ומה שאומר אחיו שהוא צער גדול מזה שישא הצעיר אדרבה אסור לו להצטער מאיסור קנאה, והאב רשאי לעזור לבנו הצעיר, אך אם אומר האב שחושש שיחלה בנו הגדול מזה אין לו לעזור, אבל אין לאסור להצעיר אף באופן זה דכי שייך לחייב לאחד כשיאמר לו חברו שאם לא יתן לו חפץ פלוני במתנה יחלה מזה שיתן לו החפץ כדי שלא יחלה דהא איהו מתחייב בנפשיה שאין לו להתחלות מזה ואם הוא באופן שאין עליו חיוב מצד מצות צדקה ודאי אין לחייבו לזה ליתן את שלו בשביל זה שרוצה בדבר שאין לו לתבוע מדינא וכן הוא ממש בעובדא זו שאין לאסור להצעיר מלישא כדינו וחיובו ועוד להפסיד בשביל שכן רוצה הגדול ואומר שיחלה ע"י זה.

ומה שרצה כתר"ה לומר דאולי יש להצעיר להמנע משום שהוא בושט עבור הגדול והוא כעין הלבנת פנים שהוא איסור חמור, הנה גם לענין הבושט הוא רק שבעצמו מתבייש מזה דהא הרבה יש שמתאחרין מלישא בשביל הרבה טעמים אם בשביל שיש שרוצים ללמד שחושבין שאחר הנישואין שיהיה רחים בצוארו לא יוכל ללמד כדאיתא בקידושין דף כ"ט אם בשביל ענין פרנסה שרוצין להסתדר באיזה אומנות וכדומה ויאמרו גם עליו שיש לו איזה טעם. וגם הא כשירצה לאחותי דרגא כעצת חז"ל ביבמות דף ס"ג ישיג אתתא ואיך שייך שיעכב לאחיו בטענה שבושט הוא לו, במה שרוצה להתגאות ולחכות עד שיזדמן לו אשה חשובה שתרצה בו. וגם מסתבר שלא שייך לאסור לאדם מלעשות עסקיו וכל צורכי גופו בטענה שאחד יתבייש ע"י זה במה שהוא לא הצליח כמותו. ולכן איני רואה שום איסור ואף לא שום דבר שלא כהוגן בזה שישא הצעיר תחלה ואדרבה זכה במצוה רבא דנישואין ופ"ר שחייב בן עשרים ולא יצטרך לבקש זכותים להנצל מהעונש דאמר רבא ותנא דב"ר ישמעאל והוא דבר ברור לדינא. משה פיינשטיין

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן קיח

תשובה לפנויה שזינתה

ובדבר אם צריכה את להגיד להבחור שירצה לישא אותך לאשה, ודאי את צריכה לגלות לו, אבל אינך צריכה להגיד לו בראיה והכרה דפעם ראשונה שעדיין לא ידוע אם ירצה בכלל השידוך וממילא אסור אז להגיד לו, ורק אחרי שתדעי שרוצה לישא אותך בברור שכבר אמר לך ודבר בדבר הנישואין, צריכה את לומר רק בזה שנזדמן איזה פעם בשעה שלא היה לך כובד ראש כל כך לעמוד נגד המפתה בדברי רצוי ופתוי הרבה ותיכף נתחרטת ומצטערת על זה שאירע דבר כזה עד שיכיר מדברך שאין לו לחוש שיארע גם כשתהא נשואה לו, ואז מאחר שהוא רוצה בך מפני שהכיר המעלות שלך לא יחזור בו בשביל זה שאירע איזה פעם מאחר שיכיר אותך לנערה שומרת תורה ומצותיה שיש להאמין שלא חשודה את שוב בזה ותהי' אשה מסורה לבעלה כדין התורה.

שו"ת מנחת יצחק חלק ד סימן צד

עוד להנ"ל בענין מעלית (עלעוועטער) בנוגע לענין יחוד

ב"ה יום שמיני כ"ד ניסן תשכ"ו לפ"ק מנשסטר יצ"ו. שוכט"ס לכ"ק ידי"נ הגה"צ המפורסם לשבח ולתהלה בכל מעשה תו"ג לקו"ט ישראל וכו' כקש"ת מוה"ר חי"ל דייטש שליט"א אבד"ק העלמעץ וכעת חובק"ק ברוקלין יצ"ו. אחדשת"ה כמשפט, את גי"ה מאור לי"ד ניסן העל"ט הגיעני בימי החה"פ, והנני לעשות רצון כהדג"ק להשיב על האתר. ע"ד הבתים הגבוהים שבנו הסיטי /מרכז העיר/, כמו י"ט וכו' קומות, ועשו עלעוועטער אוטומאטי, כשמפעיל על הכפתור לילך למעלה או למטה לאיזה קומה שיהי', שוב אי אפשר להעמוד בחוץ להפסיק הסדר, אם יש חשש יחוד, כשיסעו יחד איש ואשה בסדר כזה בלי שום מפריע, - כי אין כאן טעם מירתת, שיש כשאשה מנהיגה מצד העיר או מצד הקאמפאני /החברה/, - וכן חסר הטעם של בעבודתה טרודה, - שדנו בזה הרבנים הגדולים, שהובאו בספרו דמר כהדג"ק (חלק ז'), ומה יעשו אברכים שחשים ורצים לעבודה ולא יוכלו להמתין הרבה, - והענין נחוץ מאד, כי כהיום הזה דרים כמה מאות משפחות בבתיים כאלו, והיא שאלה נחוצה להלכה למעשה, אם נוכל לצדד קצת היתר עפ"י הלכה, שזה ל"ה חשש יחוד, וכמה אברכים הולכי תמימים בחסידות רוצים לשמוע חו"ד עכתד"ק.

(א) והנה הרבנים הגדולים בספרו שם, צדדו ג"כ, מטעם שאין שוהין שם כדי שיעור טומאה, המבואר (במס' סוטה ד') ובש"ע (א"ע סי' קע"ח), שהיא כדי צליית ביצת תרנגולת באש בינוני, - רמב"ם בפיה"מ ותו"ט שם, - וגמיעתה, שעפ"י רוב, נפתח הדלת קודם שיעור הנ"ל, וגם היכא דיש חלון בהפתח של העלעוועטער, שרואין לשם בשעה שהולך דרך הדיוטאות, אז אפילו אם לא יפתח הדלת תוך זמן הנ"ל, כי הולך עד למעלה או למטה הרבה קומות, מ"מ כיון שרואין בתוכו בין קומה לקומה, הוי כפתח פתוח, ומדלא כתב כהדג"ק, שבנד"ד ל"ש אף צד היתר זה, ש"מ דבמציאות, הוי ג"כ בנד"ד לא יותר יחוד מהנזכר, - וביותר שבתוס' (סוטה שם ד"ה כמה), איתא בשם הירושלמי, דכל אלין שעורין אחר התרת סינר עיין שם, והיא בירושלמי שם (הלכה ב'), ופי' הפני משה, כלומר דמלבד שיעור התרת סינר הוא, ובקרוב העדה שם, איתא, לאחר

התרת סינר, לאחר שכבר הסירה בגד התחתון עיין שם, - וא"כ מוסיף על שיעור דכדי צליית ביצה וגמיעתה, גם כן כדי הסרת בגד התחתון, - ולענ"ד הי' נראה עוד להוסיף, כדי הלבשת בגד התחתון אחרי כדי טומאה, דהמשמעות בקינוי וסתירה, אף שלא מצאו אותה העדי טומאה חוגרת בסינר (כביבמות כ"ד ע"ב), אסורה לבעלה, וא"כ עכ"ח הי' צריך זמן לאחר הזנות, כדי חגירת סינר, וממילא גם לענין יחוד כן, אם מדמין דין יחוד, לדין סתירה שלאחר קינוי, - אך צ"ע שלא מצאתי בפוסקים מדין חגירת סינר לאחר הזנות, בקינוי וסתירה, - ובנוגע ליחוד, כבר העירו הרבנים הג' הנ"ל, דלא מצינו כלל בש"ס ופוסקים, דצריך שיהיו איזה זמן.

(ב) אמנם בתשו' אמרי אש (א"ע סי' ק"ז באמצע ד"ה והנה הביא), כתב בפשיטות, כי אפילו יחוד שהוא מן התורה, נראה דה"ד ביחוד שיש בו כדי שיעור טומאה עיין שם, - אך בתשו' מהרי"ל דיסקין (קונטרס אחרון אות ר"ו), כתב לאסור יחוד אף פחות מכדי ביאה, מטעם ח"ש = חצי שיעור, וגם מחשש שיבעול, ושוב ישתהה שם, דהרי סיפק בידו עיין שם, בזה שפיר ראיתי מחלקים, דבנדונו מיירי, באופן דהמקום ראוי לשיעור יחוד, ורק הם נכנסו ע"ד לצאת מיד, משא"כ היכא דאין המקום ראוי לשיעור טומאה, גם הוא יודה, דלאו יחוד הוא כלל, ול"ש לאסור אף מטעם חצי שיעור, - ועי' בתשו' נובי"ת (א"ע סי' ק"ס), במה שכתב, דאולי הסתירה בפחות משיעור טומאה, לא מקרי סתירה כלל, והרי לא נסתרה כלל עיין שם, ומיירי אף במקום ראוי לשהות כשיעור טומאה, רק שהמה לא שהו, אבל אין ראי' מסתירה כדי לאסרה לבעלה, משום קינוי, דצריך רגלים לדבר כמבואר שם, לאיסור יחוד שאסרה התורה כמובן.

(ג) והנה לכאורה, אפשר להוכיח מהש"ס (קידושין פ"א ע"א), דאיכא איסור יחוד אף בפחות מכדי שיעור טומאה, והוא, ממה דאיתא שם, אמר מלקין על ייחוד, ואין אוסרין על הייחוד, ודייק המהרי"ק בתשו' (סי' ק"ס), דתרי זימני על היחוד למה לי, דהל"ל מלקין על היחוד ואין אוסרין, או אבל לא אוסרין, למאי הלכתא חזר ואמר אין אוסרין על היחוד, וכיוצא בו דקדק רבינו מאיר, במה דאיתא בירוש' (דמגילה), תולין בספרים, ואין תולין בתפילין ומזוזות, דלימא תולין בספרים ולא בתפילין ומזוזות, ומתרץ לה, עכת"ד, - ולהנ"ל יתכן לומר, בכוונת דברי רב, מלקין על היחוד, אפילו לא שהה שיעור טומאה, ואין אוסרין על היחוד, אפילו שהה שיעור טומאה, עי' ריטב"א שם, - אבל לעומת זה, מדברי מהרי"ק, שלא תירץ כן, ופי' מלקין על היחוד, ואפילו ביחוד כל דהו, דליכא רגלים לדבר שנתייחדו אדעתא דזנות, ואין אוסרין על היחוד, ואפילו ביחוד אדעתא דזנות, והעמיד כן בכוונת הש"ס (דכתובות), דדייקו כן מדברי רב עיין שם, ואם נאמר כדברינו הנ"ל, אין ראי', אלא עכ"ח מיפשט פשיטא להו, דבפחות מכדי שיעור טומאה, ליכא איסור יחוד, - אבל אפשר לומר דאיסורא איכא, רק שאין מלקין בפחות מכדי שיעור טומאה, וכמו שרצה לומר במהרי"ק שם, לענין יחוד בדליכא רגלים לדבר, דאדעתא דזנות נתייחדו עיין שם, וגם י"ל, דלאסור לבעלה בפחות משיעור טומאה, ליכא אף הוה אמינא, דאף בע"י קינוי וסתירה הוי כן, ול"צ להשמיענו זאת, ע"כ צ"ל כפי' המהרי"ק, וממילא אין ראי' לנד"ד לשום צד.

(ד) והנה עוד צריכים למודעי, בדברי הש"ס (כתובות כ"ז ע"ב), דאיתא שם, תנא ואעפ"כ ייחד לה בית בחצרו, וכשהיא יוצאת, יוצאה בראש בניה, וכשהיא נכנסת, נכנסת בסוף בניה, ופי' רש"י, כשהיא יוצאה, והוא בחצר, יוצאה בראש בניה, שיהיו הבנים עמהם שלא יתייחדו, וכשהיא נכנס', נכנס' בסוף בני', כדי שלא

יהא הוא והיא בחצר, והבנים מבחוץ עכ"ל, וכן פי' בתוס' רי"ד שם, והנה בודאי אם הבנים הולכים עמה, בודאי אף אם יהיו הולכים אחריה, לא יגיע היחוד, לשיעור טומאה, ומ"מ הקפידו אף על יחוד כזה, הרי שמע מינה, דא"צ שיעור טומאה לאיסור יחוד, - אך י"ל דגרוע יותר, יחוד בעל עם אשתו האסורה עליו, דרגילין זה עם זה, (שבת י"ג ע"א), וכדאיתא שם (בכתובות), דהמגרש אשתו, לא תדור בשכונתו, ופי' רש"י שמכרת ברמיזותיו עיין שם, - וכגוונא דאיתא שם (בקיודושין), שאני רב ביבי דשושבינת' הואי וגס בה עיין שם, - או י"ל דהחמיר על עצמו יותר מהדין, משום מדת חסידות, וכגוונא דאיתא שם (פ"א ע"ב), אמר רבי מאיר הזהרי /הזהרו/ בי מפני בתי, אמר רבי טרפון הזהרי בי מפני כלתי (אף בבעלה בעיר, עי' עזר מקודש א"ע סי' כ"ב ס"א), והיינו מפני מדת חסידות, - וכן נראה מדברי השיטה מקובצת שם (בכתובות), וז"ל, ובליקוטי הגאונים ז"ל כתוב, תנא אעפ"כ שידע שלא נטמאת, הי' מתרחק ממנה כל כך, שהיתה נכנסת בסוף בני', שהבנים נכנסין תחילה, והיא בסוף, ויוצאה בראש בני', היא יצאה בתחילה, ובני' אחרי' ועומדי' בחצר, וכל כך כדי שלא תתייחד עמו כלל ואסורה עליו עכ"ל, ואם נאמר דיש בזה איסור יחוד מן הדין, מה הרבותא בזה, וביותר מה שדייק כל כך כדי שלא תתייחד עמו כלל, משמע דכל זה רק מחומרא, אבל מן הדין אין איסור ביחוד כזה וכנ"ל.

(ה) אמנם עוד יש דברים בגו, במה דאיתא (במס' תענית כ"ב ע"ב), גבי חלקי' בר ברי' דחוני המעגל, כי מטא לבית' עלה דביתהו ברישא, והדר עייל איהו, והדר עיילי רבנן וכו', מאי טעמא עיילא היא ברישא, והדר עייל מר אבתרה, והדר עיילין אנן, אמר להו, משום דלא בדקיתו לי, ופי' רש"י, דלא בדקיתו לי, אם כשרים אם פריצים, דאמר מר (במס' דרך ארץ רבה פ"ה), כל אדם יהי בעיניך כלסטים עכ"ל, ומוכח מדבריו, שחשש משום יחוד, וכדאיתא שם (בקיודושין פ' ע"ב), אבל בפריצים, אפילו בי עשרה נמי לא עיין שם, - וש"מ לכאורה מזה, דאפילו בדליכא שיעור טומאה שייך יחוד, דהרי הוא הלך אחריהם תיכף ומיד, - וכיוצא בזה יש להוכיח מדברי מס' דרך ארץ רבה (סופ"ד), בעל הבית נכנס תחילה ואח"כ אורח, וכשהו יוצאין, אורח יוצא תחילה, ובעה"ב יוצא אחרון עיין שם, והפי' הפשוט משום יחוד, אף דבעה"ב בא אחרי' בזה אחרי זה, ול"ה שיעור ביאה בינתיים, וש"מ לכאורה דגם בכה"ג הוי יחוד.

(ו) אבל המהרש"א בח"א שם (בתענית), פירש דברי הש"ס בדרך אחר, וז"ל ולא הי' לך לילך אחריה, דאמרינן (פרק הרואה), לא ילך אדם אחר אשה ואפילו היא אשתו, והי' לך לילך ברישא, ואח"כ אנן, ואח"כ אשתך, וא"ל, דהוצרכתי לילך אחרי', משום דלא בדקיתו לי לילך היא אחריכם בקרוב לכם, והא דלא תקשי שילכו הם ברישא ואח"כ היא, דדרך בעל הבית ליעול ברישא לבית ולא אורח עכ"ד, - ותרת' ש"מ, א', דבהא דחלקי', ל"ה משום יחוד, דהרי אם תהי' בחוץ עמהם, ל"ש יחוד, ורק חשש משום קירוב להם, והב', בהא דבעה"ב ליעול ברישא, דהמקור (במס' ד"א) כנ"ל, ל"ה ג"כ משום יחוד, דהרי אם ילכו הם ברישא, ואח"כ הוא, ורק אח"כ, היא, ליכא יחוד, ומ"מ ל"ה כן הדרך, והיא מהלכות דרך ארץ.

(ז) והנה דברי (מס' דרך ארץ) הנ"ל, מובאים במג"א (סי' קנ"ו ס"ק ב'), ופי' המהש"ק, בעה"ב נכנס תחילה, מפני החשד עיין שם, ומדלא כתב מפני היחוד, ש"מ דס"ל דבאמת ל"ה יחוד בכה"ג, ורק אסור מפני החשד, רצונו לומר, דחשד שייך, אף היכא דליכא שיעור טומאה כעת, אבל י"ל דיש עצת זימה ביניהם מקודם ולהבא, וכמבואר כה"ג, בחלקת מחוקק (סי' י"א ס"ק ג') עיין שם, ושייך חשד, - ונפ"מ כמו בנד"ד, דל"ש

חשד, אין כאן משום יחוד ג"כ, - ומ"מ ליכא ראי' לאידך גיסא ג"כ, דהרי י"ל, דשאני בכל הא דלעיל, דהוי בעלה עמה, דאף לשיטת רש"י שם (בקידושין), דבעלה בעיר, איסורא מיהא איכא, אבל בבעלה עמה ממש, מודה רש"י דאין חוששין ליחוד כלל, - אבל ראיתי בהגהת הרד"ל (בקידושין) שם, שכתב, דכאן שהוא בבית, והן עמה בחוץ, או להיפוך, ל"ה כעמה ממש עיין שם, - ומ"מ בודאי להפוסקים דבעלה בעיר, ל"ה יחוד כלל, אף לאיסורא, מוכרחים אנו לפרש, דל"ה בהא דלעיל מטעם יחוד, - ובדברי רש"י (בתענית), י"ל באמת, דכונתו משום יחוד כנ"ל, ולשיטתו דשייך יחוד אף בבעלה בעיר, אבל אינו מוכרח, די"ל דמשום חשדא של פריצות, חשש שלא תהי' קרוב להם וכנ"ל, אבל ל"ה יחוד בזמן מועט כזה, דליכא שיעור טומאה כנ"ל.

ובזה הי' נראה לענ"ד להקל בשעת הדחק, דל"ש יחוד בעלעוועטער, היכא דאין שהי' כשיעור טומאה כנ"ל.

(ח) ומהנכון לברר, כמה הוי שיעור טומאה הנ"ל במינוטען /ברגעים/, וחשבתי דרכי, עפ"י המבואר שם (בסוטה ד' ע"א), דכדי לגמע שלש ביצים זו אחר זו, היינו צליאה וגמיעה עיין שם, והשלש ביצים אלו היינו מגולגלות כמבואר בירושלמי שם, והיינו צלויים קצת, עד שהיא מעורבת, וראוי' לגמעה, עי' רע"ב (במתני' עוקצים פ"ב מ"ו) ובשאמ"ק, - ובזה מדויק היטב השיעור במה דאיתא שם (סוטה ד' ע"א), התם אמר בן עזאי כדי לצלות ביצה, הכא אמר כדי לשתותו, אידי ואידי חד שיעורא הוא עיין שם, דכדי לשתותו, דסובב על מזיגת הכוס, והיינו לשתות הכוס, ופירש"י וסתם כוס רביעית עיין שם, והנה באלי' רבה (או"ח סי' ר"י אות ח') מבואר, דשיעור רביעית, הוא ביצה ומחצה עם הקליפה, שהוא כשני ביצים בלא הקליפה עיין שם, ולפי הנ"ל, דכדי לצלותו, הוי כשיעור ב' גמיעות, היינו גמיעת ב' ביצים בלא הקליפות, א"כ הוי כשיעור רביעית בצמצום, - וביותר נכון, עפ"י המבואר (במס' פסחים פ"ו ע"ב), השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן וכו' עיין שם, וכן נפסק להלכה בש"ע (או"ח סי' ק"ע), - ובזה מיישב המ"ב (סי' ר"י שער הציון אות י"א) קושי' הלחם משנה (פ"ב מה' שביתת עשור ה"ד), על הרמב"ם (פי"ד מה' מאכלות אסורות), שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחילת השתי' ראשונה, עד סוף שתי' אחרונה, כדי שתיית רביעית, מצטרפין לכשיעור וכו', הא כיון דפסק, עבר השיעור דהשתי' רביעית, דמיירי בכה"ג, שלא הפסיק יותר משיעור, דרך שתיית בני אדם, שאינו שותהו בבת אחת, כ"א בשתי פעמים, שהוא מדת דרך ארץ כנ"ל, וסיים, וכד תעיין, הוא (הלח"מ) תירץ ג"כ מעין זה עיין שם, - אבל דבריו צ"ע, דהרי זה לשון הרמב"ם שם, וכן השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט, או שהמחה את החמץ בפסח או את החלב, וגמעו מעט מעט, או ששתה מן הדם מעט מעט וכו' עיין שם, הרי זה הלשון משמע, שהפסיק יותר מפעם א', וכמ"ש הרמב"ם שם (בה' שביתת עשור) בזה"ל, שתה מעט וחזר ושתה ושתה וחזר ושתה, היינו יותר מהפסק פ"א, (רק משם לק"מ, דמלא לוגמיו, הוי פחות מרביעית, וכמ"ש בלח"מ שם, אבל בנוגע לסדר השתי' מעט מעט, בא זה וגילה על זה, וזה שוב ל"ה מה' דרך ארץ, ואדרבה, הרי זה מגסי הרוח, כמו דאיתא בש"ס (דפסחים) וש"ע שם (סי' ק"ע סעי' ח'), וכוונת הלח"מ בתירוצו מפורש היטב, בתשו' מהר"ם שיי"ק (או"ח סי' פ"ה), דדרך העולם לשתות רביעית בדרך בינוני, לא במהירות, ולא בשיהוי מרובה, וזה שתה חצי רביעית במהירות גדול, ופסק, ושהה בינתים, ואח"כ שתה המותר, קמ"ל כיון דלא שהה מדרך שתייתו, יותר מכדי שתיית רביעית, מצטרפין, כיון דדרך שתייתו הוא בדרך בינוני עיין שם, וזה שייך אף על הפסק יותר מפ"א,

באופן שבין כולם ביחד עם ההפסקות, ל"ה יותר מכדי שתיית רביעית בדרך בינוני, - אלא שהלח"מ סיים על תירוצו הנ"ל, ודוחק, וכפי הנראה מהמהר"ם שיק החזיק בישובו הנ"ל עיין שם), - וא"כ גמיעת ב' ביצים, אף בזה אחר זה, מוכרח להיות עכ"פ הפסק מעט, הוי בדיוק כמו שתיית כוס רביעית, בב' פעמים כנ"ל.

(ט) ודאתאן מזה לכאורה, דשיעור גמיעת ג' ביצים, הנזכר בשעור טומאה, הוי כשיעור שתיית רביעית ומחצה, דאף בשתיית בינוני, הוי זמן מועט מאד, - ואף אם נצרף זמן של התרת סינר, ונאמר דהוי בערך מזיגת הכוס, לפי מה דאיתא (בברכות נ"א ע"א) לב"ה, מוזגין את הכוס, ואח"כ נוטלין לידיים, ומפרש טעמא שם (נ"ב ע"ב), משום דתכף לנטילת ידים סעודה, ובתוס' (פסחים נ"א ע"א) כתבו, משום דמזיגה שהיא בחמין וצריך דקדוק שלא יחסר ושלא יותיר, הוי היסח הדעת עיין שם, והנה (במס' שבת ט' ע"ב) איתא, מאימתי התחלת אכילה, רב אמר משיטיל /משיטול/ ידיו, ור' חנינא אמר, משיתיר חגורה, ול"פ הא לן והא להו, ופירש"י, ובני א"י לא היו נוהגין כן בהתרת חגורה קודם נטילת ידים עכ"ל, וכתב המהרש"א, דאחר נט"י קודם אכילה, אף בני בבל, לא היו נוהגין בהתרת חגורה, משום הפסק בין נטילה לאכילה עיין שם, הרי דיש ערך בין התרת חגורה, למזיגת הכוס, ששניהן הוי הפסק בין נטילה לאכילה, ואולי יש להם ג"כ שיוי /שיהוי/ בזמן, ומכ"ש התרת סינר, שהיא הסרת בגד התחתון, דבודאי הוי יותר זמן, מהתרת חגורה, מ"מ כפי מש"כ בהגהת וחדושי הרד"ל שם (בסוטה), דלשתותו ודאי נפיש מלמוזגו, א"כ מזיגת הכוס לא מגיע לזמן שתיית כוס רביעית, ואף אם נאמר דהתרת סינר קצת יותר, מ"מ יהי' רק בערך רביעית, וביחד עם ג' גמיעות ביצים, הוי ב' רביעית ומחצה, דג"כ לא עולין לחשבון מסוים ביותר.

(י) אמנם נראה, עפ"י מ"מ שכתב רש"י שם (סוטה ד' ע"א ד"ה כדי לצלות ולגומעה), דסתם צלי' גמיעה בתרה, שגומעו חם שלא יצטנן עכ"ל, הרי השיעור הנאמר שם, בגמיעה, מיירי בגמיעת ביצה חמה, (ועי' רש"י שם (ד"ה א"כ), וכו"ז לפי דברי המהרש"א, בהוה מצי למימר שכתבו התוס' שם, אבל לפי שיטת הש"ס, המשמעות שגומעו תיכף אחרי הצלי', בשעה שהיא חמה כהיתה ממש, אחרי הצלי' תיכף ומיד), וזמן הצלי', לפי המבואר בש"ס, דהוי בכפל מגמיעה, עכ"ל לפי"ז, היינו בכפל מגמיעת ביצה חמה, וכן צ"ל בהא דריב"ב, כדי לגמוע שלש ביצים זו אחר זו, היינו שלש ביצים חמים ממש, כמו אחרי הצלי' מיד כנ"ל, - ובזה מדויק לשון הירושלמי שם, כדי לגימת שלש ביצים מגולגלות זו אחר זו עיין שם כנ"ל, דמאי נפ"מ, אם המה מגולגלות, אלא לומר, שהמה חמים אחרי הגלגול תומ"י = תיכף ומיד = וק"ל, - והנה נודע דבשתיית חמין, הסדר לשתותו מעט מעט, כמו בשתיית קאפפע /קפה/ חמה, המבואר בפוסקים, שהביאו הבאה"ט והשע"ת (או"ח סי' ר"ד ס"ק י"ב), - וצ"ל לפי"ז, מה דאיתא בש"ס (סוטה) שם, דכדי לצלות ביצה, ולשתות כוס (רביעית) חד שיעורא כנ"ל, היינו, משום דלשתותו, סובב על אחר מזיגת הכוס, דאיתא שם מקודם, ורצ"ל, כדי לשתותו אחרי המזיגה מיד, ומזיגת הכוס הוא בחמין כנ"ל, וכדאיתא במתני' (פסחים פ"ו ע"א), והמיחם באמצע, כשהשמש עומד למזוג וכו', ופירש"י, והמיחם, שמחממין בו חמין, שמוזגין בו היין וכו' עיין שם, וכיון שמיירי הא דלשתותו, תיכף אחרי המזיגה בחמין, דדרכו לשתותו מעט מעט כנ"ל, י"ל דשוה בזמן דכדי לצלותו, דהיא כדי גמיעת ב' ביצי חמין, דהוי ג"כ כדי רביעית כנ"ל.

(יא) ובזה לא רחוק לומר, דגמיעת ג' ביצים חמין, תיכף אחרי הצלי', משתהים בגמיעתם, לא פחות מאכילת ג' ביצים קשים צוננים, דהוי לפי שיטת החתם סופר (ח"ו סי' ט"ז), (בשיעור כדי אכילת פרס, למ"ד דהוי ד'

ביצים, ט' מינוט /רגעים/ עיין שם, א"כ מגיע לג' ביצים), לערך ששה וב' שלישי מינוט, ואף דלא ברירא לי' להחת"ס שם, וכן לשאר פוסקים, די"ל דשיעור בכדי אכ"פ =אכילת פרס=, הוי הרבה בפחות מזה, מ"מ נראה דבנוגע להמציאות בשתיית חמין, דכתב המהר"ם שיק שם, רק, דמסתמא איננו נמשך השהי' והשתי', של כוס קאפפע /קפה/, יותר מח' מינוטין /רגעים/, עיין שם, והמשמעות דאבל ח' מינוטין בערך, נמשך שתיית כוס של קאפפע חמין, וגמיעת ג' ביצים, דהוא שיעור רביעית וחצי כנ"ל, הוי בערך כוס של שתיית קאפפע הרגיל, - וביותר אם נצרף לזה עוד שיעור התרת סינר כנ"ל, - הי' נראה דביחד עכ"פ, שוהה בערך שיעור הנ"ל, - ומ"מ אין יכולין להחליט דבר ברור בזה, דבודאי יש חילוק בין אדם לאדם, והמהר"ם שיק נקט רק ליתר שאת עייש"ה, והיינו צריכים לברר השיעור הרגיל בינוני - אבל אפשר אם כדי לצאת מידי ספק, היינו מצמצמים השיעור על ה' מינוט, הי' מספיק, - וכמדומה ששעור זה, מתאים יותר עם המציאות, של צליית ביצת תרנגולת באש בינוני, וגמיעתה בשעה שהיא חמה. -

ודאתאן לפי הנ"ל, דלפי מה דנתבאר, דבשעת הדחק, אם אין בהשיעור של עליית ויריד' העלעוועטער, כדי שיעור טומאה, י"ל דאין בזה משום יחוד, אם צדקנו בדברינו והשערתינו הנ"ל, הי' אפשר להגביל הזמן על ה' מינוט, וכתבתי רק להעיר, ואם כהדג"ק ושאר גדולי התורה מסכימים לזה, גם אני בעניי אמטי שיבא מכשורא, והשי"ת יצילנו משגיאות ויחננו דעה ובינה להבין ולהשכיל בתוה"ק, והנני בזה ידידו עוז דושתה"ר כל הימים וחותרם בכל חותמי ברכות ובברכת רפו"ש מן השמים, יצחק יעקב ווייס

סימן מט

בעניני שידוכין

הנה תלמי' צפרע דלהלן אכשר דר'א, היינו שנמלאים כמה בעלי תשובה שי'א יקר מזולל, היינו שהוריהם הם מחללי שבת צפרהסי'א ואינם שומרים כלל על עהרת המשפחה וצנס מ'א הדרך לישיבה ונתחנך על עהרת הקודש ונעשה ת"ח הגון, וכן רבות צנות מהורים פורקי עול עשו חיל ללכת לצית יעקב ונעשו צע"ת ושומרי תורה ומלוות, ונשאלתי מרצ גדול אחד מחו"ל שיש שם צע"ת כאלה צעירו, וכבר הגיעו לפרקס ועתם להתחתן, והוא אינו יודע מה לעשות כי מ'א ח' הלא כל שאיפת צע"ת חלו הוא להסתדר צצית חרדי וכשר, שלא תמוש התורה מפיו ומפי זרעו ח"י וגם מוצן שהדבר נחון מאוד שיתחתנו במקום כשר כי להתחתן צצית שאינו הגון, הוא סכנה ח"י לכל היהדות שלו, ואולם מ'א השני הרי מצו'אר שאין להתחתן עם בני הגדה, כי הם פגומים.

והנה מצו'אר צ'ה"ע סי' ד' סעיף י"ג שעי"פ ההלכה אין שום פסול על צן הגדה וצתם כשרה אפי' לכהונה, וא"כ שאלה של איסור אין כאן כלל, רק שמצו'אר שם שהוא [צן הגדה] הוא פגום ומקולקל והיינו שהוא ח'וף ועז פנים וכיו"צ צמדות רעות וכמצו'אר כ"ז ציש"ש צספ"ג דיצמות, ואם נחליט שיש לרחקם, אפשר שהוא כעין נעילת דלת צפני צע"ת (ולפעמים מתאימים לו צת מינו היינו אשה בעלת תשובה שגם בהורים שלה לא שמרו על עהרת המשפחה).

והנני כותב מה שאולי אפשר ללדד צזה ולא להלכה למעשה כלל רק כחלמיד הדין צקרקע לפני רבותיו, דהנה שמעתי צשם אחד מהרצנים דמה שאמרו צצן הגדה הוא ח'וף ומקולקל היינו שכן הוא ע"פ רוצ

חצל יש יולאים מן הכלל ואם חנו רואים צחיש זה שאינו ח'וף ומקולקל ע"כ שהוא מהמיטוט הצלתי מקולקלים עכ"ד כפי ששמעתי ולכ'אורה זה מוכרח שהרי כל אדם יש לו כח הצחירה ואפילו בעל מדות קשות יכול לחנך את עצמו לעלות צמעלות התורה ויר"ש ולתקן מדותיו וע"כ דמה שאמרו שהוא ח'וף ומקולקל אינו אלא שרובם כך הוא צסחם אדם, חצל צת"ח ששוקד על התורה והיראה, (וכן כשהצת מתחנכת צצ"י על עהרת הקודש) אפשר שתיקן מדותיו הרבה וצפרע כשרואים שמדותיו הגונים כשאר בני תורה.

ושוב העירוני הגאון הגדול צעהמ"ח ספר משנה הלכות שליט"א צמכתבו חלי (שנדפס צמשה הלכות ח"י סי' ר"יג ע"ש) שהרדצ"י ז"ל צספר מ'אודת דוד מ'אה רכ"צ (שמדבר שם צמלות פו"ר) ואחר שכתב שם דאם יעשה את המ'אה שלא כתיקונה (ופשוט דר"ל כגון ח' מתשע מדות המצו'ארים צגמי נדרים ספ"צ, וכש"כ כשנתעצרה מצי'אות אסורות) גרם להצי'א לעולם נשמות עמ'אות כו' והצי'א לשון הזוה"ק גצי קין ע"ש ואח"כ כתב ח"י ולא תעשה לומר כי נתצטל כח האפשרות (לעלות צמעלות התורה ועבודת השי"ת) כי לא נתצטל אלא שיהי' לזה יותר קשה מזה עכ"ל, והרי זה כעין האמור לעיל דגם בני הע"מ מסתבר שיכולים לתקן מדותיהם כשאר ישראל אלא שלהם קשה יותר.

והנה אינו פעמים נשאלתי צזה לא מ'א הצע"מ אלא מ'א הכשרים שהם רואים להתחתן עם צע"ת חלו ואינם חוששים כ"כ על מה שהם צחזקת מקולקלים כיון שכבר נתחנכו כמה שנים צישיבה וחפלים צהם אם מפני הצעיינותם צתורה, אם מפני שלא הולך להם להלד השני צשידוכי צנותם והם חושצים שכ'אן ילך, ולפעמים מפני שאין כסף לאדון זה, ולהצע"ת יש אפשרות של סידור. ועכ"פ

רוצים להשתדך עמכם ועיקר השאלה העומדת אללם הוא שמא דבר זה (שהוא חנוף ומקולקל) הוא דבר הנמשך לדורות ויהיו יולאי חליו חנופים ומקולקלים דכוי שהוא חינוך את עצמו ללכת בדרך טובים מ"מ שמא עכ"פ טעמו לא נעקרה משורשה ויוליד בנים מקולקלים וזהו עיקר שאלתם.

וזה נ"פ שכל זמן שלא מלינו ראי מפורש שהקולקול נמשך לדורות אין לחוש כלל שמא הולך לדורות דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים, אולם ראיתי באור הפוסקים דס"ה עמוד ד' סק"א על מש"כ דש"ע שם שצנ הגדה פגום כתב דז"ל וצניו אחריו יהיו דומין אל שרשו (אפי זוערי ס"ק ט"ז ממברש"ל) עכ"ל, וחפשתי ולא מצאתי לשון זה לא צי"ש ספ"ג דיבמות ולא בהשוצת מהרש"ל ז"ל סי' ו' ונ"ע היכן מצא ד"ז, וחולי מצאה בדברי מהרש"ל ז"ל במקום אחר ואין לי ספר הפ"ז לעיון צו, ושוצ אח"ז שלח אלי הגאון משנה הלכות הנ"ל במכתבו העתק לשון האפ"ז ומצאתי שהוא מסתמך רק על תשובת מהרש"ל ז"ל סי' ו' והמהרש"ל ז"ל באמת לא כתב לשון זה [שהפסול נמשך לדורות] אלא שהאפ"ז כתב מדעת עצמו דברים הללו ופשוט שאין כוונת האפ"ז לומר שסגולת הפגם הוא להמשך לדורות. דמנלי זה, אלא רנ"ל שאדם זה שהוא חנוף ומקולקל ודאי יתחנכו ויתרגלו צניו להיות כמותו, אבל על מי שיגע ותיקן את עצמו שלמעשה חינונו חנוף ואינו מקולקל לא אמר האפ"ז כלל שמ"מ צניו יהיו מקולקלים, וכל זמן שאין לנו מקור על זה הרי אין לחוש במה שלא אמרו חז"ל, ושוצ כתב לי הגאון צעל משנה הלכות בתשובתו חז"ל וכמדומה לי שכך שמעתי מאדיוקי אמת שלא חיישינן לדורות שאם ראו שעשו תשובה ונעשו צעלי תשובה אמיתיים דור שני יבא להם צקהל יחוס, שהרי הריחוק הוא לפי שנולדו בעצירה וצניהם אחריהם שילדו הם צקדושה ולא

נולדו בעצירה ואין לרחקם עכ"ל המשנה הלכות וע"ש עוד.

וקצת יש להוכיח דמדות רעות נמשך לדורות מייבמות דע"ט דאמרינן שדוד אסר את הגבעונים לצוא צקהל, כשראה שהן אכזריים ביותר ע"ש, ואמר שג' סימנים צישראל רחמנים וכו' וכל שאינו צמדות טובות אלו, אין ראויין לידבק ע"ש, והנה דהע"ה אסר איסור עולם לדורות משום מדות רעות הללו ומשמע שהמדות הרעות הולכין צירושא מאצות לצנים, אך דאין הכוונה שצאופן טצעי טצע הבן טצע האב אלא נמשך לדורות ע"י חינוך והרגל שכיון שהאב מתנהג באכזריות ממילא צניו מתלמדים ממנו ומתחנכים לכל מה שנעשה סציצם, אבל כשהאב עשה תשובה ומתערב צין ישראל שומרי תורה ומתנהגים צמדות טובות ממילא גם הצנים יתנהגו כהוגן, עוד ילכ"ע מצולה דל"צ ע"צ דשצ"מ איקלע לצבל צעל מהם עיסקא ולא יבצו לי. מצוני מיון נמי לא זיינבו, אמר הני מערב רב קאתי וכו' ע"ש אלמא דהערב רב נשארם צמדות רעות שלהן לעולם, אך אפשר דמשפחות גויים גריעי טפי שטיקר מדות טובות הללו (רחמנים ציישנים גמ"ח) נתונים נתונים המה לישראל ולא לנכרים אבל צישראל שקלקל וע"י זה גרם לצניו שיהיו צעלי מדות רעות, אין לנו ראי שזה נמשך לדורות.

ועוד נלענ"ד פשוט דאפי את"ל שהמדות רעות הולכים ג"כ צירושא מ"מ כשמתחננים עם מקולקל (באחד מהע"מ) אין צנו אלא חלי מקולקל שהרי יש צו ג"כ דד ירושת מדות טובות מאמו שהיא לא מקולקלת, ודור השני שאחריו לא יהי צו אלא רציע ודור השלישי שמינית ודור הששי שמינית שצשמינית וכו' וכו' דהא ודאי גם מכה האם יש השפעה על הולד (וכ"מ לכאוי מהא דאמרי דהנושא אשה לריך שיצדוק באחי ולכאוי ענינו לפי שהיא מסתמא כאחים שלה, ואיכותה יעצר

קהלות

יבמות סימן מט

יעקב

קעה

וכנראה שהיו כמה חוגים ומשפחות ששמרו על משפחתן להתחתן זה עם זה כדי לשמור על שלמות המשפחה, באופן שאם הם מע"ר היו תמיד עיקר יחוסם למשפחות הע"ר, ואכתי ל"ב.

וכתבתי כ"ז להעיר מה שיש ללמד צענינים אלו ולענין הלכה למעשה הדבר מסור לחכמים מורי הוראה שהגיעו להוראה וזר ישראל ילכו משגיאות ויראנו נפלאות מתורתו הקדושה.

לתולדותי) ודוקא לענין פסולים אמרי "לו הלך אחר פסולי" אצל לענין השפעת ההורים על הצנים כל אחד משפיע לפי ערכו וממילא בחלק של מקולקל פוחת והולך כ"ל. וההיא דצינא דל"ב דאמר מערב רב קאתי (ואמאי לא אמרי דכח הע"ר כזר (הי פוחת והולך) נראה דמסתבר שהמשפחות של הע"ר היו מתחתנים צינם לצין עלמם ולא עם ישראל (כי ישראל לא ראו לדבק עם הע"ר וכדאמרי אין ארור מדבק בצרוך)

Rabbi Yoel Usher Labin

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סג עמוד א

קפוף זבין ארעא; מתון נסיב איתתא. ופרש"י - המתן עד שתבדוק מעשיה שלא תהא רעה וקנטרנית.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מא עמוד א

אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.

רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כא הלכה ג

ומותר להסתכל בפני הפנויה ולבדקה בין בתולה בין בעולה, כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד איסור ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, אבל לא יסתכל דרך זנות הרי הוא אומר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה. השגת הראב"ד. אתבונן על בתולה. כתב הראב"ד ז"ל א"א חכמים אמרו האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא לידבר עם הארץ בהדיה דילמא מחלפא ליה מיניה אלמא אין דרך ת"ח בכך עכ"ל.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מא עמוד א

אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה.

תוספות מסכת קידושין דף מא עמוד א

אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה - ואף על גב דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנתרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפי' קטנות היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוניה שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם.

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסא

בענין אודות פגישות והסתכלות לפני השידוכין

מע"כ ידי"נ הרהגה"צ וו"ח חו"פ כג"ת מוה"ר בנימין זילבער שליט"א בני ברק בעמח"ס הרבה לתועלת בני".

אחדשכ"ג. במה שכתב מעכ"ג וז"ל מה שרשמתי בזמן שקבלתי את תשובתו הרמתה אודות פגישות והסתכלות לפני שידוכין ואף שאין ספק שיש להתריע על ריבוי הפגישות ועל ההפקרות בזה ויש בזה גם עם - הארצות שחושבים אם לא נוגעין בה ולא נותנין היד זה כבר היתר גמור ושוכחים שגם שחוק וקלות ראש יש בזה משום לא תקרבו ובריבוי הפגישות קשה להזהר אבל אני נאלץ לכתוב שאין אני מסכים למה שביאר

שיטת הראב"ד שיש איסור בזה ולא בזה נושע דדוקא מה שהאריך מצד מילי דעלמא יכול להשפיע יותר אבל מי זה יקבל שיש מהראשונים דס"ל דאסור לפגוש עם הבתולה למטרת נשואין וגם בדברים כמו אלו שהם תלוי בהרגש אין לנטות מפשוטן של ראשונים עכ"ל.

וכאן גם אני אגלה את לבי הנה מה שכתב שאינו מסכים בביאור שיטת הראב"ד כגון זה הרשות נתונה ואדרבה אם יש לו פירוש אחר יכתוב לי ואקבלו בשתי ידיים אמנם לפי ביאור ה"ה בו ושטתו אין לי פירוש אחר יותר מרווח לע"ע. אמנם מה שכל דמי זה שיקבל שיש מהראשונים דס"ל דאסור לפגוש עם הבתולה למטרת נשואין תמהתי הרבה מה זאת אומרת מי זה שיקבל הלא כן מפורש בהראב"ד ומאי איכפת לי אם יקבלו או לא יקבלו ומ"ש הלכה זו מכל הלכות שבתורה ואטו אנן עסקינן במי שאינו רוצה לשמוע לדברי חז"ל ומה זה צריך לקבל הרי נייתי ספר ונחזה ומי שאינו רוצה לשמוע ממילא לא יסתכל בתשובה זו ובעניותי בכיון כתבתי תשובה זו כי ידעתי שהרבה לא יקבלו וכמו שכתבתי בסופו אבל כתבתי רק שלא יאמרו מדשתקי להו רבנן ש"מ מינח ניחא להו והאמת כי אין בזה ניחותא ועיין מדרש בשלח ד"א שלח לך ר' יהושע אומר למה היו דומין למלך שזימן לבנו אשה נאה ובת טובים ועשירה א"ל הבן אלך ואראה אותה שלא הי' מאמין לאביו מיד הקשה הדבר והרע לאביו אמר אביו מה אעשה אם אומר לו איני מראה אותה לך עכשיו אומר כעורה היתה לפיכך לא רצה להראותה לסוף א"ל ראה אותה ותדע אם כזבתי לך ובשביל שלא האמנת בי קונם שאין אתה רואה אותה בביתך אלא לבנך אני נותנה כך וכו'.

והנה המשיל המרגלים לבן שרצה לראות את האשה שבירר לו אביו וזימן לו ולפי דעת מעכ"ג מה עולה עשה הבן שרצה לראותה אדרבה מצוה הוא לראותה אמנם כנראה דודאי אם אביו הזמין לו יש לסמוך עליו ואין צריך לראותה ואדרבה לפי שרצה לראותה אמר לו תראנה ולא תשאנה ולפי שהמשיל המרגלים לזה מבואר דפשיטא ליה לר' יהושע שאין הבן צריך לראות האשה שהזמין לו אביו וראה אותה טובה לו ואדרבה.

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסב

עוד להנ"ל

מה שנוגע להלכה אין לשנות בשביל המלעיגים

גם מה שכתב למה שביאר בשיטת הראב"ד לא בזה נושע דדוקא מה שהאריך מצד מילי דעלמא יכול להשפיע יותר בזה, הנה האמת כי לה' הישועה ואין אני יודע ממה נושע אמנם כך קבלתי מרבותי שבמקום שנוגע להלכה ח"ו אין לשנות וצריך לומר הלכה ברורה ולא לחוש מפני המלעיגים ועיין יש"ש ב"ק דף ל"ח וגם אין לחוש האיך זה ישפיע על אחרים או לא ישפיע עליהם ודאי כשאומר אני דרשה יכול לטבל בדברי אגדה ולהשפיע על ע"ה אבל בהלכה יקוב הדין את ההר ואין לחשוב אז עם ההשפעה האיך שישפיע. גם מה שכתב מעכ"ג ז"ל וגם בדברים כמו אלו שהם תלוי בהרגש אין לנטות מפשוטן של ראשונים עכ"ל לאחר בקשת סליחת כ"ג שליט"א באמת כי תיוהא חזינא הכא כי מה ענין הרגש אצל הלכה אדרבה ההלכה שולטת על ההרגש ולא ההרגש על ההלכה.

והכריחני לכתוב בזה מה שאני מתחמק מאד מזה כי ראיתי בעונ"ה בדור הזה שהרבה מראשי ישיבות ובני תורה מרחיקים לימוד הש"ע ומלפנים זאת בישראל שכל גדולי ישראל וכל בני ישראל למדו ש"ע וכל מעשיהם היו ע"פ ש"ע רבינו הב"י והרמ"א ונו"כ ומי שלא ידע כדת מה לעשות שאל למי שיודע וככה נהגו אבל בעונ"ה בדור הזה כיון שאינן בקיאים בד' חלקי ש"ע ואין לומדין ש"ע ומיהו כיון דבני תורה הם ויראי השם א"כ בכל יום ויום כשנפגשין בדרך החיים היומיים בכל יום ויום בכמה שאלות ושאלות שונות וא"א בכל רגע לילך ולשאול וגם הראש ישיבה כששואלין אותנו ולא למד ש"ע אזי כיון שהם יראי השם באמת פוסקים ההלכות ע"פ ההרגש וממילא כיון שהם יראי השם פוסקים על פי פרומען הרגש ולכן כמעט אין מי שיודע ההלכות מש"ע ונעשית תורה הרבה תורות איש איש לפי ההרגש שלו וההקל ח"ו לפי ההרגש שלו ואני מקוה שאין זה המציאות בארצנו הקדושה אבל פה במדינתנו בעונ"ה שולט אויר כזה. והרבה יש להאריך בזה אבל יפה השתיקה ופעם כתבתי לתלמיד אחד בישיבה גדולה שילמוד ש"ע יו"ד שידע ד' חלקי ש"ע ויהי' מורה הוראה בישראל שאבותיו היו ט"ז דורות מורי הוראות והשיב לי שהמשגיח בישיבה אמר באחת השיחות (מוסר שמועס) ששמע שיש לומדים ש"ע יו"ד בישיבה לכן מי שילמוד ש"ע יו"ד בישיבה ידע שהוא אוכל גזל בישיבה והמכתב הזה מונח אצלי והמשגיח הי' גאון וצדיק. מה נאמר.

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסג

עוד להנ"ל

ביאור בשיטת הראב"ד בפגישות הנ"ל

ומה שתמה שלא נהגתי בתשובה זו כמנהג המבררים להביא מה שכתב בזה הטור בשיטת הראב"ד שהטור אף לא הביאו הנה ידעתי שהטור לא הביאו אבל הרי הח"מ וב"ש הביאוהו ואני ציינתי לש"ע א"ע סי' כ"א וח"מ שם ומה הי' לי עוד לפלפל לשם פלפול ואני באתי לישיב שיטת הראב"ד ומ"מ גם בסוף התשובה כתבתי דאשרי מי שימצא זווגו לפי שיטת הראב"ד או הרמב"ם ע"כ לא ידעתי מה זה שלא נהגתי בזה כמנהג המבררים ואטו יש בזה בטור דבר חדש מה שמשנה למה שכתבתי, הטור כתב שיטת הרמב"ם וגם אנן מודים לזה אלא שבעז"ה"י כתבנו דשיטת הראב"ד יש לה מקור נאמן ואשרי מי שזכה לעשות כהראב"ד ז"ל וכמו שהיו אלפים מישראל נוהגים במדינותינו ביוראפ כהראב"ד.

ומה שכתב עוד וז"ל ובעיקר פירושו בשיטת הראב"ד שיש איסור בדבר אני חושב שלא הי' אחד בעולם שיבין כן שיטת הראב"ד הנה בזה סותר דברי עצמו שכתב שם בעמוד ג' וז"ל והעיקר בדעת הראב"ד וכו' ואף אחד לא אמר שלפי הראב"ד אסור מדינא חוץ מה"ה שנשאר בגלל זה בקושיא עליו עכ"ל והנה שהי' והוא אחד ומיוחד ה"ה שפירש כן בדעת הראב"ד ואני הבאתי דעת ה"ה שפירש כן.

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסד

עוד להנ"ל

להרמב"ם ז"ל כמה פעמים וזמן יפגש

ומה שכתב ז"ל וכן מה שכ"ג מסיק דלפי הרמב"ם אינו מותר להפגש לפני גמר הקנין אלא פעם אחת לא לישתמיט חד מהפוסקים שידרשו חידוש נועז כזה ואם נאמר כפשוטו של הרמב"ם דאין להסתכל רק עד שיבדוק ביפ"י פעם ראשונה מי התיר דלזה מספיק כמה דקות. הנה באמת כי ביפה ללב כתב אבל לא יסתכל בה דרך זנות דהיינו הסתכלות יתירה יותר משיעור הכירה כי זו דרך הנאתן (ח"ד אות י') הובא באוצה"פ הרי דמשעה שהכיר בה כבר ונושאת חן בעיניו הכ"נ דאסור לו לראות בה וא"כ כבר פירש בו היפה ללב כן ואם מעכ"ג חולק עליו אבל אין זה חידוש נועז כבר ומה שתמה עוד דלזה מספיק כמה דקות ודאי אמת כן הוא ומי הגיד למר הדר"ג דלהרמב"ם מותר לישוב עמה שתי שעות או יותר ולהסתכל בה ח"ו.

ובאמת יש להאריך הרבה בפרט הזה אבל אין רצוני להאריך בזה יותר וגם כי באמת אין הז"ג אמנם כנראה שנקודה אחת לא דייק במכתב תשובה הנ"ל באות א' ד"ה לפי המבואר בתורתנו הקדושה שכתבתי שם דהדרך היותר טוב וזה אתי אליבא דכ"ע בין להראב"ד ובין להרמב"ם ויוצא בזה שיראנה קודם הנשואין אם היא יפה לו וכו' ואני יודע כי לא אכשר דרא מ"מ ודאי מי שהוא בכלל אכשר דרא אשרי לו ואשרי חלקו ואני יודע ומכיר גם בזמן הזה צדיקים שנשאו נשים שרק תחת החופה ראו את נשותיהם ולא קודם והלואי יהי חלקי עמהם.

אלו דברי ידי"נ דושכ"ג ושמחתי לראות שמתכוון להוציא לאור שאר ספריו והנני מקוה שישלחם אלי והנני שולח לו תמורת ספרו הנ"ל ודמי קדימה קצת על הבאים ועד התם הנני ידי"נ דושכ"ג החוזר לראשונות בברכה על ספרו היקר לנ"ח ולהצלחה החותם בלב ונפש, מנשה הקטן

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסה

בענין הסתכלות במשודכת

א' בשבת ד' תמוז התשל"ח בני"י יצו"א.

מע"כ יד"ע רעי דבוק מאח הרב הגאון החסיד חו"פ ישראל אשר בך אתפאר נח לשמים ונח לבריות כו' כו' כג"ת מוה"ר ישראל ארי' זלמנוביץ שליט"א רב העיר עכו מחבר ספרי חיי נפש ד"ח וש"ס.

שמחתי בדבר הערתו בענין הסתכלות במשודכת ועיינתי במה שהאריך בזה בספרו הגדול חיי נפש ח"ד. וכעת הוסיף אמרות טהורות כי יש אומרים שהוא איסור תורה והוא אבזרייהו דג"ע ח"ו ואם יקדש בלי שיראנה יש חשש על המ"ע של ואהבת לרעך כמוך ובאנו בזה למחלוקת אי רבוי הכמות מכריע האיכות שהאריך בזה הגר"י ענגיל (בס' לקח טוב סי' ט"ו) ומקורו בר"ן יומא ששוחטין לחולה בשבת אפילו יש בשר נבילה מוכן הגם שאיסור שחיטה הוא באיסור סקילה ונבילה בלאו ושם באות כ"א ביאר דדא הוא מחלוקת רב ושמואל ורב ס"ל דהעיקר הוא חשבון הכמות א"כ מוטב שיעבור פעם אחת על איסור חמור של הסתכלות מלעבור תמיד על העשה של ואהבת לרעך כמוך הגם שהוא קיל ולכן ס"ל דאסור לקדש עד שיראנה ורב לשיטתיה אבל מי שהוא בבחינת אברהם אבינו חש שמא תתגנה שלעולם לא תגנה עליו שפיר מקדש בלי שיראנה דליכא חשש משום ואהבת והאריך בדברים נכוחים משמחים לב וש"י ויש להוסיף על זה קצת מה שפי' המפרשים באברהם אבינו כשהלך למצרים וחש שמא יהרגו אותי ואותך יחיו פי' נמי באופן זה

שס"ל דמוטב לעבור פעם אחת על איסור רציחה ולא יעברו הרבה פעמים על איסור א"א והדברים מפורסמים.

ולעצם הענין יש להעיר בזה דלכאורה כאן ספק וספק הוא ואולי קרוב יותר לאיסורא מלהתירא שהרי כשיסתכל באשה ספק אם יתרצה ספק לא יתרצה וכן ספק אם תרצה בו ספק לא תרצה והו"ל ספק וספק ועוד שהרי אפשר יבא לידי הרהור ואמרו ז"ל אין אדם מהרהר אלא במה שעניו רואות ועיין מגילה ט"ו רחב בשמה זינתה יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה ומסיק בכולהו ביודע ובמכירה וכל שאינו מכירה ליכא הרהור וא"כ ספק יתרצה ספק לא יתרצה ויש כאן ודאי הסתכלות וספק הרהור בה ואם לא תתרצה בו ותלך ותנשא לאחר נמצא מהרהר בא"א ואומר אני דלא זאת אלא דאם לא יתרצו בו יותר מאחת נמצא רואה ומסתכל בכמה נשים ויש כאן גם ריבוי האיכות וא"א להכמות שהוא ספק של ואהבת לרעך שידחה את הספק שבכל ימיו בהרהור עבירה כלומר בנשים אחרות. ועיין עוללות אפרים מה שפי' אהא דאמרו בגמ' קידושין כ"ט ע"ב רב הונא לטעמיה דאמר בן עשרים ולא נשא אשה כל ימיו בהרהור עבירה ופי' דאפילו נשא אח"כ אשה כיון דכבר איתרגיל להרהור עבירה הרגל נעשה טבע וא"א לו כל ימיו להפטר מזה אלא יהי' כל ימיו בהרהור ח"ו וא"כ הכ"נ כיון שיתרגל להסתכל בנשים יהי' כל ימיו בזה. וגם איסור הסתכלות כשהוא לעצמו שהוא איסור עצמי שיתרגל בזה ואפילו למ"ד שהוא דרבנן מ"מ הרבה דרבנן חמורים מדאורייתא.

איברא דגם בעצם ההנחה דאיסור דואהבת לרעך הוא איסור תמידי שיעבור עליו כל ימי חייו לפענ"ד כבר הקשיתי בתשובה אחת דמאי שייטא דתנא משום ואהבת לרעך כמוך והלא אסור לדור עמה משום דהו"ל בני שנואה ועוד אם תתגנה עליו יגרשנה ואם לא יגרשה ע"כ ניחא ליה וליכא גם משום ואהבת לרעך ונראה לפרש דודאי לא חיישינן על בני ישראל שישנאו את נשותיהם וידורו עמהם מתוך שנאה אלא הכוונה דאסור לקדש עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו ואז או שיגרשנה ולא ישאנה שהרי הכא מיירי בקידושין קודם נישואין או שאפילו אח"כ תסכים דעתו לישאנה אמנם ברגע שימצא בה דבר מגונה תתגנה עליו ויעבור על ואהבת לרעך והגם שאח"כ יסכים לדור עמה ויאהבנה אבל מ"מ לרגע זו יעבור משום ואהבת לרעך בשעה שיראנה או שבאמת יגרשנה וגם זה בכלל ואהבת לרעך שאינו רוצה בגירושין ולכן אמרו אסור לקדש עד שיראנה וא"כ קודם הקידושין שיראנה ויסכים בדעתו לישאנה אפילו יש בה דבר מגונה לא תתגנה עליו שכבר ראה הדבר המגונה.

ולולי דמסתפינא הי' נלפענ"ד לחדש דבר חדש לפי גירסת הספר שלפנינו בלשון הגמ' דאמר ר"י אמר רב אסור לאדם לקדש את האשה עד שיראנה ויש לדייק בלשון את האשה כלומר האשה הידועה וגם תיבת את היל"ל סתם אסור לקדש אשה עד שיראנה ועיין לעיל ריש פ"ק בתוס' האשה ובאמת בגירסת התוס' כאן אסור לקדש אשה ולכן י"ל דבאמת לאו בכל אשה אמרו דאסור לקדש דודאי אשה סתם שמראיה כשאר נשים ואין לה דבר מגונה ליכא למיחש שמא ימצא בה דבר מגונה שהרי אין בה דבר מגונה ואטו ברשיעי עסקינן אבל רב מיירי באשה שיש לה דבר מגונה כעין מום ממומי אשה וכיוצא בו שדרך קצת בני אדם להקפיד על זה ולהתגנות בה ושאר בני"א אין מקפידים והאי גברא שלח את אמו או קרוביו לבדקה וראו בה דבר זה ואמרו לו שיש לה דבר כזה ואותה אשה אסור לקדש עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה

ותתגנה עליו ואתי שפיר לשון אסור לקדש את האשה היינו האשה הידועה שאינה כשאר כל נשים אלא שיש בה ספק דבר מגונה זו חייב לראותה קודם ולשון שמא ימצא דבר מגונה היינו שימצא הדבר ויהי' מגונה אצלו ותתגנה עליו.

ואין להקשות דא"כ אמאי קאמר דרב יוסף אסיפא איתמר הא אפשר נמי ארישא דמנ"ל דבאשה כזו מיירי דלמא בכל נשים מיירי ואכתי דרב יוסף מנ"ל וכמ"ש התוס' לפרש דליכא לתרץ במכירה, אבל היכא דבאמת אשה כשאר נשים שאין בהם שום מום ודאי מותר לקדש בלי ראייתו שהרי ליכא חשש שמא ימצא בה ודי בבדיקת קרוביו. ובזה יש ליישב קושית מהרש"א ב"ב מאברהם אבינו האיך עבר אמימרא דרב דאסור לקדש אשה עד שיראנה ולהנ"ל אתי שפיר דשרה לא הי' בה שום ספק דבר מגונה ולא הי' צריך לראותה קודם שקדשה. ובזה יש ליישב נמי למה לא הביא הרמב"ם הא מימרא דרב דאסור לקדש דלאו בכל אשה אמרו אלא ביש לה ספק דבר מגונה וי"ל.

והנה כל זה כתבתי להשתעשע קצת בדבריו היקרים לי מאד מאד ובעיקר הדבר הוצאתי בס"ד קונטרס קטן בענינים אלו ואיני זוכר אם שלחתי למעכ"ג שליט"א וכן הוצאתי עוד קונטרס אחד בענין השגחת הבורא ובענין דרך הלימוד שנשתבש בישיבות וב"ה עשה פירות ונתקבל בין התלמידים בס"ד. דושכ"ג וכאש"ל בלב ונפש, מנשה הקטן

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסו

בענין הסתכלות בפנויה והרהור בה

מע"כ ש"ב ידידי היקר נחמד ונעים חוב"ט קולע אל השער פרי עץ הדר בנש"ק כש"ת מוה"ר חיים בלום הי"ו נכד כ"ק מרן בעל בית שערים זצלה"ה. אחדשכ"ת בידידות נאמנה.

בדבר הערתך באבדר"נ פ"ב סי' ה' (הב"ד במשנה פ' האיש מקדש דף י"א) דאמר איוב ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה ומפני מה החמיר איוב על עצמו ולא נסתכל אפילו בבתולה מפני שאמר איוב אסתכל אני היום ולמחר יבא איש אחר וישאנה ונמצא שאני מסתכל בא"א (והגר"א הגיה שאני מהרהר בא"א) וקשה למעכ"ת למה דוקא בא"א והלא בפנויה נמי אסור להסתכל וכ"ש להרהר.

יפה הקשית וקושיא זו ראוי' למעכ"ת האמנם נראה דאיוב קאמר ברית כרתי וגו' על בתולה אפילו רצה לישאנה אפ"ה לא רצה להסתכל בה כי שמא לא ישאנה מפני שלא תמצא חן בעיניו או כיוצא בו מפני טעם אחר ולמחר יבא איש אחר וישאנה ונמצא מסתכל בא"א ולזה נזהר איוב אפילו לשם נישואין, ומדויק בזה לשון הגמ' ב"ב ט"ז ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה אמר רבא עפרא לפומיה דאיוב איהו באחרנייתא אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל דכתיב הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה ע"כ ועיין מהרש"א בח"א האיך עבר על איסור וקדש אשה קודם שיראנה. והנראה הוא כך איהו באחרנייתא כלומר בבתולה שעדיין לא היתה אשתו אלא רצה לנשאה לא הסתכל א"א בדידיה נמי לא אסתכל כלומר לאחר שנשאה ואיוב לאחר שנשא הסתכל באשתו. ומדויק בזה גם לשון האדר"נ ומה אם

בתולה זו שאם ירצה ישאנה לעצמו החמיר איוב על עצמו כלומר דמצי להסתכל בה לשם לישא אותה ואפ"ה לא רצה אלא החמיר על עצמו שלא להסתכל.

והגם דפ"י זה הוא קצת באופן אחר ממה שכתבתי שם אבל לפ"ז כ"ש דמצינו ראי' מדברי אדר"נ הנ"ל לשיטת הראב"ד דקודם הנישואין נמי אינו ראוי להסתכל בה משום שמא למחר תשא לאחר ונמצא מהרהר בא"א ועכצ"ל כן דהרי הרמב"ם שמתיר הסתכלות לשם נישואין נמי לא התיר אלא עד כדי שיראנה שהוא נאה בעיניו לישאנה ויותר מזה גם להרמב"ם אסור והו"ל בכלל מסתכל בעריות וא"כ מאי רבותיה דאיוב שלא הסתכל על בתולה ועכצ"ל דכוונתו אפילו לישאנה וזה רבותיה ואמרו ז"ל אפ"ה עפרא לפומיה דאיוב דאברהם אפילו בדידיה לא איסתכל וכדעת הראב"ד.

ודע דעוד הי' נלפענ"ד לפרש דאיוב על בתולה קטנה קאמר דלאו בת הרהור הוא ואכתי מותר להסתכל בה ואפ"ה לא הסתכל משום שמא לאחר זמן תנשא לאדם אחר ונמצא מסתכל בא"א שכיון שיכירנה מכבר או לדעת הגר"א מהרהר בא"א ואמר שמא תנשא לאחר דכ"ז שלא תנשא לאחר אכתי בידו לישאנה אם ירצה ויראה שיצרו מתגבר עליו להרהר אחריה לאחר שגדלה אבל אם תנשא לאחר אז נמצא מסתכל או מהרהר בא"א שהרי אין בידו לישאנה וכיון שראתה פעם אפילו בקטנותה יהרהר בה וכמ"ש בגמ' מגילה ט"ו רחב בשמה זינתה וכו' וכו' ביודעה ומכירה ובגמ' סנהדרין מ"ה אמר רבה גמירי אין יצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות והקשו בתוס' שם והא דאמר ספ"ק דמגילה וכו' ובתוס' סוטה דף ח' ד"ה גמירי הקשו מחגיגה י"א עריות בין בפניו בין שלא בפניו נפיש יצרייהו ות' דהתם ה"פ מאחר שראה הערוה פ"א שוב מהרהר אחריה לעולם אפילו שלא בפניו נראה דהרואה פעם ערוה מהרהר אחריה לעולם ועכ"פ אפשר בהכי ולכן שפיר נזר בזה איוב שלא להתבונן אפילו על בתולה קטנה.

ובזה יש לדייק פרש"י איוב (ל"א א') ומה אתבונן שמא לאחר ימים תנשא ונמצאתי כרוך אחריה כך מפורש באבדר"נ עכ"ל וגירסתינו שמא למחר תנשא לאחר אמנם רש"י פי' בקטנה ולכן פי' שמא לאחר ימים תנשא ועכשיו עדיין קטנה היא ומותר להסתכל בה אבל לאחר זמן תנשא ואני כרוך אחריה ומה שאמרו בגמ' למחר נמי יש לפרש לאחר זמן דיש מחר שהוא לאחר זמן וי"ל.

והגם שיש לי עוד אריכות דברים אמנם כיון דאין ה"ג כעת אי"ה עוד חזון למועד ובזה הנני ידי"נ ש"ב דושה"ט וש"ת וי"ר שנזכה לקבל התורה באהבה וללמדה לשמה עדי יבא ינון ולו יקהת עמים בלב ונפש, מנשה הקטן

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסז

בענין פגישות בחור ובתולה לשם נישואין

מע"כ הרה"ג וו"ח נו"נ ירא"מ כש"ת מוה"ר שלמה וולבה שליט"א מנהל רוחני דישיבת באר יעקב.

אחדשכת"ר באהבה כראוי ליראי ה' ולחושבי שמו.

יסלח לי על מכתבי זה אמנם השבוע הכניס לי אחד מידידי ספר בנין עדי עד הדרכה לנישואין ושאל אותי בכמה ענינים ועברתי שם וראיתי בכמה דברים שלפענ"ד הם נגד ההלכה המקובלת אצלנו והאמנם המחבר לא נהג מנהג שאר מחברים וכנראה מחמת ענותנותו לא כתב שמו על הספר ולכן לא ידעתי למי לכתוב אמנם לפי שראיתי הסכמת מעכ"ת אני מתאר לעצמי שמעכ"ת מכיר את המחבר ולכן אמרתי לכתוב למעכ"ת ואם לא יקשה לו להטריח ולהעביר את דברינו אלה להמחבר ובתודה מראש ואני כותב רק להעיר בזה.

בספר בנין עדי עד בחפוש בן הזוג דף 30 בענין ההיכרות כתב וז"ל דרך ההיכרות המקובלת היא ע"י פגישות הדדיות כבר כתבתי שעיקר מטרת פגישות ההיכרות היא לנסות להשלים את הבירור אודות האופי והתכונות לבדוק עד כמה יש מן המשותף ביניהם להווכח אם נוצרת הידברות והבנה ואזי מתאפשרת ההחלטה אם זהו בן או בת הזוג המתאימים. אמנם עיקרי הבירורים נעשים ע"י ההורים הקרובים או המורים אך את ההחלטה חייב אדם ליטול על עצמו. ברור אם כן שדעת תורה שבני הזוג צריכים להפגש ואמרו רבותינו (קידושין מ"א) אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו וכן נאמר (שם) אסור לאדם לקדש בתו עד שתתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה. אך יש לדעת שעיקר הפגישות להתרשם אם נוצר קשר והבנה, וממשיך שם כמה פגישות יפגש וכו'.

ובגמר דבריו אדם נתפס מה שכתב דעיקר הפגישות להתרשם וכו' הנה מה שכתב דיש דרך המקובלת להכרה ע"י פגישות הדדיות הנה כגון זה תמוה הרבה ומי הוא שהנהיג הדרך הזה וממי קבל הכותב המנהג הזה מרבינו הגר"א ז"ל או מהבעש"ט או ממרן הח"ס זי"ע או מבעלי הגמ' והתוס' ולא מצא מנהג רע כזה בשום פוסק קדמון או אחרון ח"ו רק מבטן המתחדשים יצא מנהג הרע הזה והיאך לא בוש לכתוב על מה שהוא ממש היפך התורה שהוא דרך המקובל וחולם חלומות ושואל ודורש אל המתים וכבר הי' פה מי שרצה לומר כן והכו על קדקדו ולא די לו בזאת אלא שכותב לומר שמן התורה יש חיוב להפגש עם האשה לדבר עמה ולדבר על לב הנערה אם הם משותפים ומתאימים זה לזה ואם נוצרת הידברות והבנה לא ראיתי זה בשום מקום בתורה וכ"ש להימשך בפגישות עד למדי כמה וכמה פעמים מעולם לא שמענו זה, וזה הוא מדרך המאדערנים וכך הי' מעולם שהמשכילים נהגו לצאת עם הנערה ולדבר על לב הנערה וליבא לפומא לא גליא וגם שהם יחליטו על השידוך, ואם הי' כותב שכן עושין לא הייתי אומר כלום שבעונ"ה גם לי ידועים הדרכים אבל לומר שכן חיוב לעשות מן התורה ח"ו והוא טעות גמור ואדרבה ממקום שהביא ראי' מבואר להיפך.

דאמרו ז"ל אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה והנה אמרו שיראנה ולא כתבו עד שידבר עמה ויראה אם היא מתאמת לו אלא אראי' הוא דקפדו ז"ל וגם נתנו טעם לדבר שמא ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו הרי דהראי' הוא רק שיראנה אם נראה בעיניו ונאה היא בעיניו וזו היא מטרת הראי' ועכ"פ לא נזכר בשום מקום לפענ"ד לא בתורה ולא בש"ס ענין שידבר המשודך עם המשודכת קודם הקידושין ופשוט שאצל בתולה זו ג"כ הדין והאיסור של דיבור עם האשה. וכן מבואר להדיא ברמב"ם פכ"א מהא"ב ה"ג ומותר להסתכל בפני הפנויה ולבדקה בין בתולה בין בעולה כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד

איסור אלא שראוי לעשות כן אבל לא יסתכל דרך זנות הרי הוא אומר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה ע"כ.

הנה דלא דבר הרמב"ם כלום שמותר לדבר אל הפנויה ולא הביא כלל האי הלכתא לענין דבור ולא זכר ולא פקד ענין של דבור אלא שהרמב"ם שם כתב בהלכה ב' דהמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות שדברים אלו אסורים בחייבי לאוין וע"ז כתב ומותר להסתכל בפנויה עכ"פ זה רק ענין של הסתכלות ואין לזה שום ענין של דבור והבנה. וגם פשוט שלשון חז"ל מרפא שאמרו אסור לקדש אשה עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו והנה דדייקו שמא ימצא דבר מגונה ותתגנה עליו והיינו שימצא שומא על פניה או שאזניה עקומים או חוטמה ארוך וכיוצא בו מפרצוף האשה שלדעתו מגונה הוא ותתגנה עליו ואין זה מדבר כלל מגירושין ג"כ שאפשר שלאחר שישאנה יסכים וידור עמה אבל מ"מ תתגנה עליו ויהיו הבנים בני שנאה או שישכב עמה בשנאה שהיא מגונה עליו והגם שלא יגרשנה מ"מ שקדו חכמים על בנות ישראל שלא יתגנו על בעליהן ולכן תקנו לראותן קודם ולכן באמת מי שאינו חושש שתתגנה עליו אינו צריך לראות כלל וכמו שהי' באברהם אבינו שלא ראה את אמנו שרה עד שהלך למצרים ועיין מהרש"א ב"ב מה שכתב בזה. עכ"פ לפענ"ד ח"ו לומר שמה"ת הוא הפגישות עם הבתולות שהולכות ומדברות כמה דברים שאין לזה שום מקור בתורה הקדושה לפענ"ד ולא בגדולי המורים רבותינו הצדיקים הראשונים והאחרונים, וכמו שכתבתי שפגישות אלו לצאת עם בחורה בחוץ ולדבר על לבה הוא תוצאה מבטן המשכילים ומקור לא טהור יצא משכם בן חמור שכתוב בו וידבר על לב הנערה וא"א לא הכירה ויצחק אבינו לא ראה אותה וכ"ש לא דבר, ועיין רד"ק עה"פ ותפול מעל הגמל כיון שראתה אותו וכו' ובספור הזה למדה תורה דרך ארץ צניעות שראוי לאשה לבייש מארוסתה ושלא תתראה לו עד שתנשא לו ע"כ. והוא מקרא מלא וזה אפילו בארוסתו כבר כ"ש לא בתולות, ומעולם לא שמענו ולא ראינו דבר זה אצל בני תורה.

גם מה שכתב שע"י הפגישות יחליטו וההחלטה שלהם והביא ראי' לזה ממה שאמרו עוד שם אסור לאדם לקדש את בתו עד שתתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה, גם זה לפענ"ד טעות דאדרבה משם מוכח דהבת אומרת להאב ולא שהיא מדברת עם הבחור ולשון הרמב"ם פ"ג מה"א מצות חכמים שלא יקדש אדם בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה ופשוט דהיינו שתאמר לאביה, (ורק להעיר באתי בשינוי לשון הרמב"ם דבפ"ג מה"א הי"ט כתב וכן האיש אין ראוי לקדש קטנה ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהי' כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה או שכב עמה והוא שונאה ועיין ה"ה שציין להא דקידושין אסור לקדש אשה עד שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה והנה בכאן כתב הרמב"ם ז"ל והוסיף לשון שתהי' כשרה בעיניו ובפכ"א מה"א כתב לשון שיראה אם הוא נאה בעיניו ושינה מלשון כשרה בעיניו לנאה בעיניו ואולי כוונתו שתהא נאה בעיניו בכשרות שלא תלבש בגדי פריצות וכדומה וזה ג"כ מעין שלא תתגנה) עכ"פ בחז"ל לא מצינו שום ענין של דבור כלל לא.

ופשוט דמה שהתלבט אח"כ שם בספר הנ"ל להסביר דהפגישות מרובות אינן נותנין תמונה ברורה ואמיתית על האופי והתכונות זה פשוט מאד וצדקו דבריו כי פגישות מרובות אין להם מקום בתורתנו הקדושה כלל וצדקו גם הדברים דזהו רק להורים לברר כדת מה לעשות ולברר עד היכא דאפשר במהות הבתולה והחתן, וכ"ש לאותן הפגישות שיוצאין לחוץ עם הבתולה שאפילו עם אשתו אל יספר בחוץ או בתו וכיוצא

בזה כמ"ש בגמ' וכ"ש ללכת עם בתולה בחוץ לבחור שהוא צ"מ ובלילה עכ"פ לא רציתי להאריך בזה וכתבתי לזה קונטרס מיוחד הנקרא פרק האיש מקדש אבל מה שרציתי להעיר שדבר זה לפענ"ד צריך תקון וגם יש עוד כמה דברים שצריכין תקון כי זה נוגע להתנהגות כלל ישראל וח"ו לפרוץ חומת הקדושה שנהגו בישראל.

אלו דברי ידידו בלתי מכירו מוקירו ומכבדו כערכו ומבקש סליחה שנית שכתבתי למע"כ ת"ר וי"ר שנזכה ללמוד תורה לשמה בקדושה ובטהרה עדי יבא ינון ולו יקתה עמים כמים לים מכסים בברכת כוח"ט בלב ונפש, מנשה הקטן

שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן רסח

גדרי צניעות וקדושה לבחורי הישיבות וכמה דברים למנהלי הישיבות

עש"ק לסדר כל העדה כולם קדושים התשמ"א בני יצו"א.

ישאו הרים וגבעות חיים ארוכים וברכה ושלום למעכ"ק הרהגה"צ קדוש יאמר לו גודר גדר עומר בפרץ מתיר אסורים ופודה שבויים מרביץ תורה לעדרים פ"ה עה"י ציס"ע משרידי הדור הישן כ"ק אדמו"ר מסקולען שליט"א ברוקלין נ"י. אחדשכ"ק ביראת הכבוד ובאהבה נאמנה.

הנני במכתבי זה למלאות דברינו שאמרנו בהתאסף ראשי עם קודש ראשי ומנהלי ישיבות קדושות ע"פ עצת ובקשת מעכ"ק יחד עם אדמורי"ם וצדיקים גאונים וקדושים לטכס עצה ולהרבות קדושה בין תלמידי הישיבה ולגדור גדר ולעמוד בפרץ שח"ו לא יפרצו חומת הבונים אשר גבלו הראשונים ולא יעבור אפילו זיז כ"ש וכבר אמרו רב בקעה מצא וגדר בה גדר וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא גדר קדושה לקדש ולטהר ולשבר כחות הטומאה ע"י בחורים שלא טעמו טעם חטא וכדרש רבא (עירובין דף כ"א ע"ב) מאי דכתיב הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל כו' חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הרבה גזירות גזרתי על עצמי יותר ממה שגזרת עלי וקיימתים ופרש"י חדשים דברי סופרים גם ישנים דברי תורה דודי צפנתי ושמרתי כל אלה לך לשמר, דברי סופרים חדשים שנתחדשו בכל דור ודור לגדור גדר וסייג. ומבואר דבכל דור ודור צריך לחדש ולגדור גדר וסייג לפי מה שנראה בעיני חכמי הדור שהדור פרוץ בהם ולעשות סייג להדברים וכפי מה שמצינו לרבותינו דכל שהי' הדור פרוץ הוסיפו לגדור ולעשות סייג יותר וכמ"ש ברב ובכמה מקומות שבדבר אשר הקילו בו וזלזלו בו עשו סייג יותר ודלא כמורגל בפי כמה שא"א לגזור גזירות חמורות בדור הזה אלא צריך לוותר ולהקל כי זה היפך דעת תורה כמובן.

והנה מעכ"ק פתח כפתחו של אולם במילי דקדושה בעינים העומדים ברומו של עולם יסוד צדיק בשבעה נעלם אשר נפרץ במילואו בכל העולם וח"ו נראין סימנים שכנגע נראה בבית המדרש ע"י שילמדו ח"ו ממעשיהם ע"י העתונים ומאגאזינים הרעים וכיוצא בהם וכמה מבחורי חמד באו לבקש עצה להנצל ח"ו מחטא ולכן הציע כמה עינים בזה לגדור גדר כולם אהובים ותשועה ברוב יועץ ומעכ"ק בקש להציע ג"כ מה שיש לפי דעתנו העני' לגדור בזה הענין.

והנראה דבתורה כתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם ואמרו ז"ל ליבא ועינא תרי סרסורי דעבירה ניהו (ירושלמי ברכות א' ה') ובגמ' ברכות אחרי לבבכם זו מינות ואחרי עיניכם זה הרהור עבירה (דף י"ב ע"ב) ואמרו ז"ל עין רואה ולב חומד וכלי מעשי גומרין ואמרו ז"ל אל יהרהר ביום שמא יבא לידי טומאה בלילה (כתובות דף מ"ו פס"ז פ' תצא כ"ג ו').

והנה פשוט דההסתכלות בנשים מביא ההרהור בהם וההרהור מביא לידי קישוי וכו' ובפסיקתא זוטא אל תסתכל בנשים שלא תבא לידי עבירה (פ' פנחס פ"ה ט"ו) ובמס' סוטה ח' ע"א אין יצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות, ובגמ' מגילה האומר רחב רחב מיד ניקרי ואמר רב נחמן בידועה ומכירה קאמינא, ובמס' כלה רבתי אל תכשל בעיניך שאין מכשול אלא בעינים ובתיב"ע פ' מטות עה"פ ונקרב את קרבן כתיב וחמן בנותיהון ולא איסתכלין בחדא מנהון ולא נמות במיתותא דמייתין בה רשיעיא לעלמא דאתי ע"ש משמע דהמסתכל בנשים אין לו חלעה"ב ובגמ' ע"ז דף כ' סע"א מעשה ברשב"ג שהי' ע"ג מעלה בהר הבית וראה נכרית אחת נאה ביותר אמר מה רבו מעשיך ה' ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרופוס הרשע כו' ופריך והסתכלות מי שרי כו' ומשני קרן זוית הואי ופשוט דאף אם בא לו באונס אסור ליהנות אפילו יבא לו בע"כ ואם נהנה ממה שבא לו אפי' באונס נענש עליו.

ובס"ח סי' קע"ז כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם זה שנזדמן לו אשה בקרן זוית אם פגעה בו ולא נתכוין לראות אותה וראה אותה יפה ושמח על שראה אותה וחושב בלבו מאחר שלא כיוונתי וראיתיה אין לי עון על ככה וע"ז נאמר יביא אלקים במשפט על כל נעלם כלומר על ששמח ונהנה באותה ראייה, ובתוספתא דשבועות פ"ג ר' אליעזר בן מתיא אומר אין אדם מתחייב לשמוע אא"כ חטא שנאמר נפש כי תחטא ושמעה וכן היה ר"א מתיא אומר הרואה עוברי עבירה מתחייב לראות הרואה עושי מצוה זוכה לראות ובאלשיך הקדוש עה"ת נפש כי תחטא בשגגה ועשה אחת מהנה כלומר למה תחטא בשגגה זהו לאשר כבר עשה אחת מהנה גרמו לו לחטא, עוד שם בס"ח סי' קע"ח שלשה פנים אסורים לראות פני ע"ז פני אשה פני רשע, פני אשה שלא היתה רשאית השונמית ליכנס לפני אלישע דכתיב ותעמוד פתח הבית (מ"ב ד' ט"ו) וכתיב מה אתבונן על בתולה (איוב ל"א א') וגם האשה אסורה להסתכל בפני איש ובפרדר"א פ' ל"ג בשונמית ויקרא לה ותעמוד בפתח ולמה עמדה בפתח שלא היתה יכולה להסתכל בפניו ועיין הגרד"ל שם ובאמת שגם האשה אסורה להסתכל בו כמבואר בילקוט שמואל ט' רמז ק"ה וז"ל בבואכם העיר כו' כל האורך הזה למה מביטות בנויו של שאלו היו ולא היו שבעות ממנו דברי ר' יהודה א"ל ר' יוסי א"כ עשית בנות ישראל כזונות והלא כשם שא"א לזון את עיניו מאשה שאינה ראויה לו כך א"א לאשה לזון את עיניה מאיש שאינו שלה ועיין ח"א למהרש"א ברכות מ"ח ע"ב שציין לדברי הילקוט ובגמ' לא הביאו ועיין ס"ח סי' תרי"ד שצריך ליזהר לאשה שלא תשמע קול איש ובקונטרס פ' האיש מקדש הארכתי בזה בס"ד. ועיין שו"ת תשורת ש"י ח"א סי' קכ"ה ובאוצה"פ סי' כ"א אות ה'.

ואילו לפי שיטת המג"א או"ח סי' קכ"ה סקל"ה דמחלק בין ראי' להסתכלות ולכאורה ראי' גדולה לדבריו מדברי התר"י הנ"ל מפ' מטות עה"פ ונקרב מ"מ הסתכלות לכ"ע אסור. והרמב"ם פ"ה מהל' תשובה דהמסתכל בעריות עובר בלא תתורו ועיין א"ע סי' כ"א ס"א ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה ואסור להסתכל אפילו בבגדי צבעונים שלה ואסור להביט ביופיה והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה

ונתכוין ליהנות מנה כאלו נסתכל בבית התורף שלה והמכוין לאחד מכל אלו הדברים מכין אותו מכת מרדות, וכתב הבי"ש שם סק"א דדעת הרמב"ם דהסתכלות מדרבנן ותמהו עליו המפרשים ובש"ת לרבינו יונה ש"ג כתב וז"ל וגם רבים נוקשים ונלכדים בחללם חוש הראות וכו' ונאמר על חוש הראות ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם הוזהרנו שלא יסתכל אדם בא"א ובשאר עריות פן יוקש בהן, והבי"א ע"ש בשם הא"ח וז"ל כתב הא"ח בשם רבינו יונה אסור להסתכל בא"א מן התורה שנאמר ולא תתורו ואסור להסתכל בפנויה מדברי קבלה, וכתבו הפמ"ג והמוק"צ והמ"ב סי' ע"ה דבזה"ז דבתולות שלנו כולם בחזקת נדות הם ההסתכלות אסור מדאורייתא בהם ועיין רמב"ם פכ"א מא"ב ה"ב וסמ"ג לאוין קכ"ו.

וכתב הבי"ש דאפילו להשיטות דהסתכלות בפנויה הוא מדרבנן הרהור אפילו בפנויה אסור מדאורייתא ולפענ"ד ראי' ברורה מדהביאו קרבן ה' בפ' מטות ואמרו מידי הרהור מי יצאנו ועיין שבת ס"ד ויומא כ"ט הרהורי עבירה ובמהרש"א שם ועיין תוס' סוטה דף ח' ד"ה גמירי שהקשו מחגיגה י"א עריות בין בפניו ובין שלא בפניו נפיש יצרייהו ותי' דהתם ה"פ מאחר שראה הערוה פ"א שוב מהרהר אחריה לעולם אפילו שלא בפניו ומבואר דכל שראה אשה פעם אחת מהרהר אחריה לעולם ועיין מגילה ט"ו רחב בשמה זינתה כו' ביודעה ומכירה ובתוס' סנהדרין מ"ח גמירי אין יצה"ר שולט אלא במה שעניו רואות והא דאמר ספ"ק דמגילה וכו'.

והנה הרואה אשה לשם נישואין שרוצה לישא אשה נחלקו בו רבינו הרמב"ם עם רבינו הראב"ד ז"ל דהרמב"ם פכ"א מא"ב ה"ג כתב דמותר להסתכל בפנויה ולבדקה כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד איסור ולא עוד אלא שראוי לעשות כן אבל לא יסתכל דרך זנות הרי הוא אומר ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה וכתב עליו הראב"ד ז"ל חכמים אמרו האי צ"מ דאזיל לקדושי איתתא לידבר ע"ה בהדיה דלמא מחלפא ליה אלמא אין דרך ת"ח בכך וה"ה המליץ בעד הרמב"ם ובטוש"ע א"ע סי' כ"א פסק כרמב"ם ובמשנה פ' האיש מקדש הארכתי בזה בס"ד ובאבדר"נ פ"ב ס"ה אהא דאמר איוב ברית כרתי לעיני כו' שאמר איוב אסתכל אני היום ולמחר יבא איש אחר וישאנה ונמצא שאני מסתכל בא"א והגר"א ז"ל הגיה ונמצא אני מהרהר בא"א.

והגר"עב"ץ שם הקשה מהא דרפ"ב דקדושין אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה א"כ ניחוש שמא יהרהר בה (כלומר אם לא ישאנה שלא תמצא חן בעיניו) ותיירץ דבזה אין לחוש שישתכל בה כשנשאה לאחר שהרי לא ישרה בעיניו כיון שלא נשאה כמו שהי' בדעתו אבל איוב היה נזהר שלא הי' צריך לו אלא להשיאה לבנו או לקרובו ולפי"ז ראוי לכל אדם ליזהר ודאי שמא יבא להסתכל בה גם כשתהי' א"א עכ"ל"ק ע"ש ואכתי תקשה תינח היכי דהוא לא נתרצה בה אבל היכא דהיא לא נתרצתה בו ולא מצא חן בעיניה אכתי תקשה קושית היעב"ץ הנ"ל ולדעת הראב"ד אתי שפיר ודו"ק.

ובס"ח סי' קע"ב שלשה יצרים רעים הם הלוחצים את האדם ע"ד האשה (הושע ז) כולם מנאפים כמו תנור בוערה מאופה (שם ו) כי קרבו כתנור לבם וגו' בוער כאש להבה (שם ז) כולם יחמו כתנור. ג' תנורים בפרשה, ג' יצרים על האשה, א) יצר לראות וליראות, ב) יצר הרהור של תאוה וחימוד של חימום, ג) יצר לב בוער ולא יכבה שהלב חושב כל שעה אחר האשה וכו' וזהו קשה מכולם. כלל גדול ותקנה לג' יצרים: תקנה לראי' - אל יהא מצוי אצל נשים ויתרחק הליכתו מהן ויצעור רוחו מלראותן כשהן אצלו, כי עיקר (עבירה)

מניח מפני הבושה להתקרב אליהן ולדבר מאותן דברים, אבל ראי' שאחרים עושים ורגילים לראות בנשים ומזה יעצור רוחו. וכל עבירה אשר תבא לידו יחשוב אם היו גוזרים עליך שמד הי' נהרג על קדה"ש כו' כ"ש זה הקל שלא אחטא. ב) ועל הרהור אשה אם הוא בא להרהר על אשה בתפלה ינעוץ גודלי אצבעות רגליו בארץ ויתלה גופו עליהן ולא יסמוך ידיו לכותל וזה דבר מבטל ממנו כל מיני הרהורים ואם ישב ואינו יכול לעמוד מפני בנ"א ינעוץ גודלי בחוזק בארץ. ג) יצר אהבת אשה ביותר תקנתו לצאת מן המדינה ההיא ע"כ ע"ש.

מבואר מכל מה שביארנו דהעיקר הגורם להיצה"ר הזה הוא ההסתכלות וההרהור בנשים שבא ע"י הסתכלות ולכן רע המעשה שבעונ"ה נעשה מנהג אפילו אצל בני ישיבה שקודם השידוך כשבאין לראות וליראות שהנהיגו להתראות קודם השידוך עד לשמנה ועשר פעמים או יותר ויושבין בכל פגישה כמה שעות ומסתכלין בבתולה שהיא ודאי בכלל ערוה לו שהרי היא נדה והוא יושב ומדבר ונהנה ממנה ואדרבה כל שלא נהנה ממנה אינו רוצה בה ולא זאת אלא שכבר נעשה היתר גמור וכמעט מנהג ישראל שהבחור בא בבית הבתולה ולוקח אותה במכונת קאר או כיוצא בו ויוצאים בלילה בקאר לבד בלי שומר וזה אפשר כמה לילות ואין אפטרופוס לעריות ואח"כ אחר יציאות רבות מחליטין שאין מתאימין זה לזה וככה הוא או היא עושין לפעמים עם עשרה בחורים או פחות או יותר וודאי יש בזה משום כמה איסורין: הסתכלות, והרהור, וקשוי לדעת, ועוד ועוד, ליבא לפומא לא גליא והארכתי בזה בקונטרס פ' האיש מקדש אבל מה שנוגע לדין הי' צריך להחליט בהחלטה גמורה בהסכם כל הרבנים וראשי ישיבות ולאסור היציאה מבית עכ"פ בחור עם בתולה, (כי זה הי' מעולם דרך המושחתים פארגעשריטענע בלע"ז) ורק שיבוא לבית עם ההורים או מי שהוא שומר וגם זה כל שאפשר למעט ימעטו וידעו עכ"פ שאין זה היתר ליהנות מהדיבור עם בתולה אפילו שכוונתו לישאנה דעד שלא ישאנה הרי היא אצלו ככל בתולה. ובפרט אותן היוצאין ברחובות בקאר למקומות שאין מכירין אותן ובלילה שח"ו עבירה גוררת עבירה ואין אפטרופוס לעריות אפילו לצדיק גמור נאמרה ואדרבה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו עיין סוכה נ"ב ע"א וז"ל:

יצה"ר מתגרה בת"ח יותר מכולם כי הא דאביי שמעיה להווא גברא דקאמר לההיא איתתא נקדים וניזיל באורחא אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא כי הוה פרשי מהדדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחיקא וצוותין בסימא אמר אביי אי מאן דסני לי הוה לא הוה מצי לאוקמי נפשיה אזל תלא נפשי' בעיברא דדשא ומצטער אתא ההוא סבא תנא ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. ופי' שהיו איש ואשה משכימין והולכין בדרך והלכו כשהגיעו לפרשת דרכים פירש זה לכאן וזה לכאן ואמרו דרך רחוקה היא בין שתי מקומותינו ואי אפשר לנו עוד לילך יחד ואביי כששמע שיוצאים יחד רצה למנען מן העבירה והלך אחריהם ותמה על זה שלא היו נותנים לב אפילו לעבירה והי' מצער עצמו ואמר על עצמו שח"ו שאם הי' שונאו מתיחד עצמו עם האשה לא הי' מצי אוקמי אנפשיה מלחטוא והי' מצטער על זה עד שבא זקן אחד (אליהו) ואמר ליה כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו ע"כ. ואפילו אם נימא בהני ע"ה בחורים שהולכים עם בתולות ברחובות אפשר שלא יבואו לידי עבירה ממש אבל בני תורה ובני ישיבות אם אביי העיד על עצמו שלא יכול לאוקמי אנפשיה מי הוא זה אשר יכול להעיד על עצמו שהוא יכול לצאת לבדו עם בתולה ומוקים אנפשיה שלא יחטא ובכיון הביאו זה בגמרא כדי ליזהר וללמוד מזה. ועכ"פ לפענ"ד הוא איסור גמור לצאת

עם בתולה ביום וכ"ש בלילה כמה פעמים וכמה לילות זה אחר זה וזה גורם כמה איסורים גדולים ועיין מש"כ
בזה הגאון ר' יונתן אייבשיץ ז"ל בעל אורים ותומים בספרו יערות דבש חלק שני דף ס"א מדפי הספר ז"ל:

ובעונ"ה אוי לנו כי חטאנו ומרינו בה' להיות קריבה דג"ע היתר גמור כו' אוי לי כי הותר לצחק בבתולה ואיך
אתאפק ולא אוריד כנחל דמעה אם נשאל שאל אתי אחד שמבקשים להורגו או ינשק לבתולה נדה אני מורה
ובא כחך ומשפט הש"ע להיות נהרג ואל יעבור וימסור נפשו למיתה ואני רואה בעונ"ה כו' הפוכי מוסרים
נפש ביגיעה לצחק ולעשות כל קורבא ובעונ"ה בחטא זה ימותו נערים וזקנים מבלי תשובה וחרטה עכ"פ כי
להם היתר גמור כאשר אמרתי כמה פעמים שאדרבה איפכא מסתברא העולם עושים צחוק באיש זה אשר
ימאן בהן סחי ומאוס ישימוהו וקראוהו חסיד שוטה וכו' ועבירה גוררת עבירה בעונ"ה אשר לא אוציא מפי
בגנותן של ישראל אבל כל איש יודע מכאובו כמה פשתה נגע הצרעת הזה וזהו הגורם סילוק שכינה כמ"ש
וראה בך ערות דבר ושב מאחריך ונחנו צועקים מדוע צמנו ולא נושענו בעונ"ה ואין איש שם על לב אשר
בעונ"ה גורמים לשכינה שתסתלק מאתנו עכ"ל"ק.

גם לאחר שנשתדכו ונעשו חתן וכלה צריך להזהיר שלא יצאו ח"ו ברחובות יחד ומה טוב הי' שלא יתראו כלל
עד לאחר החתונה כי אדרבה אז כבר לבו גס בה וח"ו באים לידי איסור הסתכלות ותאוה והרהור וקישוי
לדעת ועוד ועוד אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר לבד שמביא גם לידי שנאה מחמת שרואין זה את זה
תדיר וכ"כ הגהות מרדכי ריש כתובות ובאגודה פ"ק דכתובות וביש"ש פ"ק דכתובות סי"ז ובמד"ר בראשית
פ' י"ז ז' מטרונה אחת שאלה את ר' יוסי למה נטל הקדוש ברוך הוא את הצלע בגניבה ובנה את חוה ואמרה
שהיתה מוכנת להנשא לאחי אמה ולפי שנתגדלה עמו בבית נתעכרה בעיניו ונשא אחרת שלא ראה אותה
מעולם ואינה נאה כמותה ע"ש ובספרי פ' האיש מקדש דף ז' מדפי הספר.

בקיצור לפענ"ד הוא איסור גמור לצאת עם בתולות אפילו לשם שידוכין בין קודם השידוך ובין לאחר
שנשתדכו ונעשו חתן וכלה עד לאחר החתונה גם ההתראות יהי' בבית ההורים או בבית אחר של קרובים
באופן שיהי' שם מישהו שלא יהא משום איסור יחוד וגם זה לא הרבה פעמים אבל לצאת ברחובות לבני
שיבות הוא איסור גמור ומביא לידי עבירות חמורות ר"ל. וכ"ש הוא מחופת נדה דצריך שומר והגם שכבר
היא אשתו ותהי' מותרת לו בעוד מעט ואפ"ה לא מקרי פת בסלו.

והנה בגמ' יבמות ס"ד אמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף תניא ר' אליעזר אומר כל מי
שאינו עוסק בפ"ו כאילו שופך דמים שנאמר שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתוב בתריה ואתם פרו ורבו
בן עזאי ור' אלעזר בן עזרי' אומרים כאילו שופך דמים וממעט הדמות ת"ר ובנחה יאמר שובה ה' רבבות
אלפי ישראל מלמד שאין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל הרי שהיו ישראל שני
אלפים ושני רבבות חסר אחד וזה לא עסק בפ"ו לא נמצא זה גורם לשכינה שתסתלק מישראל אבא חנן
אמר משום רבי אליעזר חייב מיתה שנאמר ובנים לא היו להם הא היו להם בנים לא מתו אחרים אומרים
גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו בזמן שזרעך אחריו שכינה
שורה אין זרעך אחריו על מי שורה על העצים ועל האבנים ע"כ ופשוט דכל שמוסיף בפ"ו גורם לשכינה
שתשרה בישראל ולביאת המשיח ולהיפוך ח"ו וד"ל.

ג) להשיג על אופן וסדר המשחקים ואופן שמשחקים בין בישיבה ובין בבית, ובישיבה צריך המלמד או מישהו מפקח בשעת המשחקים לראות שישחקו אך ורק בדרך התורה ולא ח"ו כגויי הארץ ויהי' בפרהסיא שלא ילכו במקומות מכוסים שנים שנים, ובתורה כתיב ותרא שרה את בן הגר מצחק ותאמר לאברם גרש את בן האמה הזאת ודרשו ז"ל מצחק בגילוי עריות ומצחק בע"ז, וידוע פתגם העולם כמו שהילדים מצחקים זה הוא אשר נשרש בהם ולכן כיון שראתהו מצחק באופן שאינו נאות אמרה גרש אותו.

ובס"ח סי' תרמ"ד מעשה אחד אמר לבנו מדוע הלכת אחר הבחורים הפרוצים א"ל לקחתי חבלי חכמים ומשכתים אל תחת כנפי השכינה כי ראיתי שהיו חפצים לשחוק בקוביא אמרתי להם תשחקו בפסוקים מי שיאמר פסוק שסופו א' יאמר חבירו פסוק שראשו א' וכן על כל אות ואות ומי שלא ימצא פסוק יפסיד הרי עשיתי שלומדים תורה ואמרו חכמים ומקרבן לתורה א"ל אביו עד שבאת למשוך ונמשכת ונלכדת בחבלי שוא ובעבותות החטאת כי למדתם דברי תורה להתלוץ בהם ולשחוק וזה כפרתך אל תלך בדרך אתם יותר ועל כל אות ואות שיצא מפיהם צריך אתה או תענית או מעות לעניים שאין להם במה להשכיר מלמדים לבניהם ותגרום שילמדו כנגד מה שהחטאת אותם ילמדון וצריך אתה ללמוד לאותם שלא ידעו ללמוד כגון קטנים ויתכפר ע"כ ע"ש.

והנה דאפילו נתכוין לטובה וללמדם תורה האריך נענש וכ"ש אם משחקים בעונ"ה במשחקי הבל ובפרט בימי הקיץ בקאנטריס. ומכאן יש לזיזהר ג"כ שלא לעשות משחקים מן דברי תורה כאשר בעונ"ה בכמה ישיבות ובנות יעקב עושים משחק ממעשה בתורה שזה ח"ו בכלל תורה תורה חגרי שק ועושים טיאטער מחלק מחלקי התורה ח"ו, עכ"פ הוא דבר גדול לראות בזמן שיוצאים התינוקות מבית הספר למשחק שיהי' מישהו או המלמד שהוא באמת מקבל שכר אך ורק בשביל דברים כאלו דבשביל לימוד אסור לקבל שכר ויראו כיצד מתנהגין וגם במעלליו יתנכר נער וכיצד ובאיזה אופן משחק ואם רואים אחד שהוא מושחת צריך להוציאו מן הישיבה שלא ישחית את האחרים.

ד) גם בבית לאחר שבאים מן הישיבה לעולם יהי' בבית או האם או האב או מישהו אחר שיסדרו ההורים אם א"א להם להיות בבית בכל יום כשחוזרים הבנים מן הישיבה או מבית הספר לבנות, כי רוב פעמים הילדים כשחוזרים הבית ואין מוצאין בבית אדם שיפקח עליהם הם משתגעים ועושים דברים שאסור לשומען או שהם מסתובבים ברחובות שהוא סם המות ממש לילדים שמוצאין שם כמה מיני מושחתים ברחוב או הולכים לשכנים ורואים שם טעלעוויזיא או כיוצא בזה מה שבביתם לא מניחים או שמכניסים חברים לביתם שלא יהיו לבדם ומשחקים שם וממילא מכניסים גם בנות ומה לי לחשוב כל האופנים העיקר שהדבר צריך פיקוח גדול ולא יועיל כלל אם ילכו הילדים לישיבה רוב היום ואח"כ בהחלק השני יסתובבו ברחובות או בבית בלי מפקח האם או האב או גדול אחר בר דעת כי מה שירכשו בישיבה ביום יקלקלו אח"כ בבית ויצא שכרם בהפסדם ובשעה אחת יאבד כל מה שרכש בכל היום.

ה) הרבה פעמים במדינה זו בפרט ההורים הולכים בלילה לחתונות ולפארטיס וכיוצא בזה ומניחים הילדים עם בייבי סיטער ומאד מאד צריך לזיזהר בזה, א) לדעת מי הוא הבייבי סיטער ולמשל אם הי' לו שני מיליאן דאללאר לא הי' מניח אותם על בייבי סיטער הנ"ל ושני ילדים או יותר שהם כמה מיליאנים ואין להם ערך הוא מניח בלי שום ספק. ויש לדאוג שלא יהי' חשש יחוד. ושלא יהי' הבייבי סיטער מושחת שילמד הילדים

דברים מושחתים עכ"פ צריך מאד להשגיח על זה מאד מאד ויותר טוב שלא ילכו רק אחד מהם על החתונה והשני ישגיח על הילדים שילמדו קודם שילכו לישן ושיעברו על דברי תורה וחזרה וכיוצא בהם וינעם להם.

(ו) ההורים צריכים להשגיח ולדקדק בכל עת אפילו כשהם בבית על מעשה הבנים מה עושים ולהיכן הולכים ושלא יניחום לילך לבית חברים רעים ולא עם חברים רעים ויקיימו להם וקנה לך חבר שיראו שיקנו להם חברים טובים ואפילו לפעמים אם צריך לשלם איזה דבר לחבר שילך עמו אם רואה שצריך לזה ואם יושבים בבית שלא יפסידו הזמן רק ינצלו אותו ללימוד תורה.

(ז) יש להשגיח שלא יצאו שני ילדים יחדיו בבית הכסא.

(ח) מאד מאד יש להזהיר ולהשגיח שבחורים לא יקראו בעתונים ומאגאזינס ולשמוע טעלעוויזשאן וכיוצא בו שמטמטם מאד את הלב והמוח ר"ל. לבד שהכותבים בעתונים ומאגאזינים הם מינים ואפיקורסים ואפילו ס"ת שכתבה מין ישרף וכ"ש דברי גירוי היצר שהם כותבים ולא דוקא דברי עגבות אסור אלא כל דבר שהמינים כותבים אסור לקרוא לבד מביטול תורה שיש בזה יש בזה משום הקורא בספרי חיצונות שהוא בכלל אפיקורוס ועיין ריב"ש סי' מ"ה.

(ט) יש להזהיר שלא יצאו הבחורים במכנסים התחתונים צרות המהודקים עד למאוד ככה שמהדק את האבר וא"א שלא יבא לידי חימום עי"ז ובגמ' נדה דף י"ג ע"ב אמר רב פפא ש"מ מכנסים אסורים ופריך והכתיב ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה ומשני ההוא כדתיניא מכנסי כהנים למה הן דומין כמין פמלניא של פרשים למעלה עד מתנים למטה עד ירכים ויש להם שנצין ואין להם בית הנקב ולא בית הערוה ופרש"י ש"מ מדקתני כ"ש שאתה מביאו לידי חימום אלמא מכנסים אסורים ומשני פמלניא סינר (פורצינ"ט) חללו תלוי למטה ברוחב שלא יתעטף האבר ויתחמם, ולא בית הערוה כלומר חללו רחב ותלוי למטה ולא היה תיק בין הירכיים להיות האבר מתעטף בו וכו' מבואר דמכנסים קצרות ואינם רחבות ואינם תלויות אסור להלביש וכן פסק הרמ"א א"ע סי' כ"ג הג"ה בגמרא פ' כל היד משמע דאסור ללבוש מכנסים אם לא עשוין כבתי שוקיים משום דמביא לידי השחתת זרע ואף על פי וכו' מכל מקום מדהביא הרא"ש בפסקיו משמע דאף בזמן הזה אסור ע"ש ועיין בעצי ארזים.

ובס' אפי זוטרי כתב דהרמ"א לא ביאר כאן כוונת אומרו אם לא עשוין כבתי שוקיים אבל בלשון הדרכי משה שהעתיק הדרישה כתב אם לא כבתי שוקיים שהם רחבים א"כ בצרים למדת הרגל אסור. ובחי' הרשב"ץ נדה פ' כל היד וז"ל אסור ללבוש מכנסים צרים שנוגעים באמתו. ובחידושי הריטב"א נדה שם כתב מכנסא אסור, פי' כשהוא נוגע בעטרה והוא רך כו' ובעזר מקודש כתב דכפי הנהוג עכשיו במדינת פולין אין שום פתחון פה לאסור שאינם דחוקים וצרים ויש ריוח שלא לחכך ובס' הזכרונות (להר"צ הכהן) מצות עשה א' פ"ב דגם במכנסים שלנו אסור לילך עם מושכות מכנסים שקורין בלשון אשכנז טראגען בענדער (או הויזען טרעגער כתפיות) שדוחק בשר האבר ומתחמם ויש לחוש שלפעמים יבא לידי הו"ל ר"ל ועיין אוצה"פ עכ"פ מכנסים צרים אסור לכ"ע ובני ישיבה אינן יודעים מזה ויש ליזהר. ולענין כתפיות (או סוספענדער בלע"ז) היו בכמה מקומות חסידים ואנשי מעשה שלא נושאים אותם ומקור הדברים הוא מדברי הזכרונות הנ"ל עכ"פ

לפענ"ד באותם המכנסיים הצרים יש ליזהר מאד. וגם יש ליזהר שלא לצאת עם מכנסים הארוכים שלמעלה ג"כ צרים אפילו יהי' לו תחתונים רחבים אבל אם המכנסים שלמעלה צרים אסור ג"כ ופשוט.

(י) בישיבות שיש שם ענגליש דעפארטמענט יש ליזהר שהטיטשערס לומדי ענגליש לא יקלקלו את כל מה שלמדו בישיבה כי לפעמים טיטשער אחד מין או אפיקורס יקלקל את הכל וצריך להשגיח ראשית על הטיטשער, ושנית על הלימודים לפי שבעיני ראיתי שהביאו לפני כמה מהביכער שלומדים בענגליש דעפארטמענט שבעונ"ה יש שם כפירה ומינות ממש, ובפרט בזמן האחרון שהצליחו לקבל הביכער מהממשלה בחנם או בזול ביותר ולוקחים את הביכער שלהם והגם שהפרינציפעל מבער הרבה מן המקומות שנכתב שם דברי מינות מ"מ א"א לבער הכל לבד כי הבוך הזה ודאי מין כתבו ואין לבני ישראל ללמוד מהם והרבה צריך לדקדק בזה כי הוא ר"ל יסוד גדול להשחתה בין הקטנים ח"ו ואיני רוצה להאריך בזה אבל המבין יבין והחכם ישכיל ויצליח.

(יא) והנה יסוד היסודות להנצל מהרהורים רעים הוא להתעמק בתורתנו הקדושה ולטהר מחשבותיו בתורה ומחשבה אחת דקדושה דוחה הרבה מחשבות דטומאה ואמרו אין מחשבת עריות אלא בלב פנוי מן החכמה, ואמרו אין דברי תורה מקבלים טומאה שנאמר הלא כה דברי כאש והפך בה והפך בה דכולה בה. והעיקר ללמוד תורה מתוך צער ולא להתענג וכדאמר בן הא הא לפום צערא אגרא. ועיין רמב"ם פיה"מ שם ואמר בן הא הא לפי מה שתצטער בתורה יהי' שכרך ואמרו שלא יתקיים מן החכמה אלא מה שתלמוד בטורח עמלה ויראה מן המלמד אבל קריאת התענוג והמנוחה אין קיום ולא תועלת בה ואמרו בפי' מאמרו אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף עמדה לי ומפני זה צוה להטיל אימה על התלמידים ואמרו זרוק מרה בתלמידים ע"כ. ובאבדר"נ פ"ג ו' אם למדת תורה בשעת העושר אל תשוב לך בשעת העוני אם למדת תורה בשעת שביעה אל תשוב לך בשעת רעבה אם למדת תורה בשעת הריוח אל תשוב לך בשעת הדחק לפי שטוב לו לאדם דבר אחד בצער ממאה בריוח, ועד"ז אמרו אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כלומר דתורה שיש להם קיום אינו אלא במי שממית עצמו ולומד בצער וע"ז אמרו כך היא דרכה של תורה פת במלח כו' וחיי צער תחי' ובתורה אתה עמל.

ואמרו ז"ל הרואה שיצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש נצחו מוטב ואם לאו יזכיר לו יום המיתה שנאמר רגזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה ועכ"פ שיעקר להנצל מעבירה ומהרהורי עבירה הוא להתעמק בדברי תורה ולהצטער על התורה ולא מתוך תענוגים דא"א לתורה להיות ע"י תענוגים כלל אלא מתוך אימה ורתת זזיע' ואם ח"ו אפילו הכי מתגבר עליו היצה"ר ויש לו הרהורים רעים ח"ו ובא ח"ו לידי קישוי וכבר עשה כל הנ"ל והזכיר לו יום המיתה והתרגל בו יקום וילך בחוץ עד שיהי' בטל מלבו או ידבר שאר דברים עם בנ"א או ינעוץ גודלי רגליו בארץ ויתלה גופו עליהם ולא יסמוך ידיו לכותל וזה יבטל ממנו כל מיני הרהורים של חימוד או שאר הרהורים ואם יושב ואינו יכול לעמוד מפני שמתבייש משאר בנ"א ינעוץ גודלי בארץ ויסיח דעתו ושב ורפא לו.

(יב) עוד יש דבר גדול שבחורי ישיבה הולכים על חתונות והנה לאסור הילוך לחתונות לבחורים אולי הוא דבר שא"א ואין רוב הציבור ישמעו לנו אבל מ"מ למנוע מליילך כל הישיבה לחתונות ולעשות רקודים אשר לא שערום אבותינו ודוקא נגד הנשים להראות את יכולתם בריקודים זה דבר שמאד מרבה הביטול תורה וח"ו

הרהור בנשים כי ההסתכלות מעורר ההרהור ובפרט כי בהרבה חתונות הצניעות אינו כ"כ מהודר וכשבאים להמלון על פתח ההאל עומדים שם זוגות צעירים וכיוצא בזה נשים מנשים שונות ולכן מה טוב הי' שהראש ישיבה ימנע מלכת לכל הבחורים לחתונות רק שאם רואה צורך השעה ילכו ברשותו כמה מהם שהוא רואה שראויים לילך ועכ"פ ירגישו הבחורים שאין זה נוח להראש ישיבה ולהנהלת הישיבה שהבחורים יסתובב על כל חתונה וחתונה.

העולה לנו מכל הנ"ל:

(א) למעט בראיית נשים ובהסתכלות בהם אפילו למי שרוצה לישאנה ככל מה שאפשר.

(ב) אם עכ"פ צריך לראותם יותר מפעם או פעמיים בכל אופן לא יצאו לחוץ אלא יהיו או בבית ההורים של הכלה או בבית של איזה קרוב ובשום אופן לא יצאו לחוץ בין בקאר ובין בלי קאר כגון ברכבת סאבוויי, וכ"ש בלילה.

(ג) לאחר השידוך שלא יתראו החתן והכלה ככל האפשר.

(ד) הסתכלות והרהור בבתולה קודם שידוכין או אפילו לאחר שנעשה השידוך קודם החתונה הוא כמו להסתכל בשאר נשים ואין לזה שום היתר ליהנות מההסתכלות יותר משאר נשים, והוא איסור דאורייתא.

(ה) קריבה דחיבוק ונישוק בבתולה ואפילו בכלה שלו הוא בכלל יهרג ואל יעבור.

(ו) להשגיח על הבנים ובנות באיזה אופן שהם מצחקין ומשחקין בין בבית ובין בישיבה ובין ברחוב.

(ז) להזהיר מאד שלא ישחקו ילדי ישראל עם ילדי עכו"ם ועיין ע"ז ל"ו ע"ב אמר רב נחמן בר יצחק גזרו על תינוק עו"כ שיטמא בזיבה שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו במשכב זכור וגזרו על תינוק מבן תשע שנים ועל תינוקת מבת ג' שנים.

(ח) כשהילדים באים מן הישיבה לעולם יהי' מישהו בבית או האם או האב או מישהו בר דעת שישגיח על הילדים.

(ט) הורים שהולכין ומניחין מישהו עם הילדים (בייבי סיטער) יראו שהבייבי סיטער יהא ראוי להשגיח על הבנים ולא יהי' ח"ו בעצמו מושחת.

(י) לעולם להשגיח על הבנים שלא ילכו עם חברים רעים ולבית חבריהם שאינם טובים ואפילו בשוק עם מי מתחברים.

(יא) שלא יצאו שני ילדים בביה"כ.

(יב) שלא לקרוא בעתונים ומאגאזינים ולראות בטלעוויזיא וכיוצא בזה וכ"ש בספרי עגבים ליברערי ביכער.

(יג) שלא ילכו בחורים במכנסים (תחתונים) צרים.

יד) להזהר בענגליש דעפארטמענט על טיטשערס והביכער שיהיו בסדר בלי שום כפירה ומינות ח"ו ומה טוב שלא ללמוד ענגליש בכלל ומי יתנני כירחי קדם.

טו) להתעמק בתורה הקדושה ולטהר מחשבותיו ועצות להנצל מהרהור ח"ו וללמוד ביגיעה.

טז) למנוע בחורים מלילך על חתונות ככל האפשר.

יז) להשיא הבחורים סמוך לפירקם ולא לאחר הנישואין בפרט במדינה זו.

יח) שלא לאבד זמן אלא להשגיח על הבנים שלא יבטלו אף רגע בכל האפשר מלימוד התורה.

והנה הארכתי קצת בהני ענינים ואולי אף רק דבר אחד יקבלו כדאי הי' כל הנ"ל ויתן ה' שיזכה מעכג"ק לזכות הרבים וגם אולי גם אנן נצטרף להיות ממזכי הרבים והשי"ת יקדשנו ויטהרנו בקדושתו העליונה ידי"נ באמת המעתיק לאריכות ימיו ושנותיו עדי יבא ינון בלב ונפש, מנשה הקטן

Rabbi Ben Zion Shafier

עלי שור ח"א עמוד שיג

שמעתי בשם החזון איש זצ"ל שבגשת אדם לשידוך ולבו נוטה לחיוב זוהי שמיעת ההכרזה.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד ב

תנו רבנן: לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם. לא מצא בת תלמיד חכם - ישא בת גדולי הדור. לא מצא בת גדולי הדור - ישא בת ראשי כנסיות, לא מצא בת ראשי כנסיות - ישא בת גבאי צדקה. לא מצא בת גבאי צדקה - ישא בת מלמדי תינוקות. ולא ישא בת עמי הארץ, מפני שהן שקץ, ונשותיהן שרץ, ועל בנותיהן הוא אומר ארור שכב עם כל בהמה.

רש"י מסכת פסחים דף מט עמוד ב

גדולי הדור - אנשי מעשה וצדיקים. בת גבאי צדקה - שאין ממנין אלא אם כן טובים ונאמנין. נשותיהן שרץ - שאין זהירות במצות. עם כל בהמה - שדומות לבהמה, שאין להן לב להבין.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף טז עמוד א

ויש לדקדק היאך לא היה מסתכל אברהם בשרה מעולם כדקאמר הכא מדכתיב הנה נא עתה ידעתי וגו' והרי אמרו בפ"ב דקדושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה שמא יראה בה כו' ואברהם אבינו קיים מילי דרבנן ואפי' ע"ת כדאמרינן ביומא.

חתם סופר מסכת סוכה דף לו עמוד א

והנה אתרוג המנומר או נקלף ונעשה כמנומר בשני' ושלושה מקומות דמשמע דפסול משום הדר אפי' בשארי יומי להפוסלים הדר כל ז' מ"מ נ"ל דרוב פעמים ע"י משמוש היד ורוב הנענועי' נולדו בו נימורי' נימורי' וגם נקלף קצת מקומות מהעור העליון הקליפה החיצונה ונעשה מקומות כמנומר ומי יודע אם הוא ממראה האתרוג וכן משמע לעיל ל"ה ע"ב פירש"י ד"ה מפני שמפסידה קליפתה החיצונה נמאסת במשמוש הידים ע"ש וא"א שיהי' כל פעם מראה אתרוג באותו הכתמים והבהרות שנולדו מזיעת הידים נ"ל דהוה הדר כיון שבאו ע"י מצותו זהו הודו והדרו וקצת ראי' לזה מפסחים ס"ה ע"ב שבח הוא לזרעו של אהרן שילכו עד ארכבותיהם בדם ע"ש ובודאי בעלמא כיוצא בזה הוה הקרבהו נא לפחתיך והכא זהו הדרו וה"נ דכוותי' כנלע"ד דרוב פעמי' בחוש"מ כבר נעשה כעין מנומר ממשמוש היד ומ"מ כשר וכעין גרדומי' דאתו משירי מצוה וכעין מים משירי טהרה ועיי' לקמן גבי נקיבת העכברים: